

A Visegrádi Négyek
Építészeti Alapítvány
szakmai programjai
a Klébelsberg
kastélyban

Klebelsberg Emlékház

előadások és
konferenciák
2022

architectural foundation
Czech Republic
Hungary
Poland
Slovakia

Klebelsberg Emlékház

előadások és konferenciák 2022

Gróf Klebelsberg Kuno egykori kultuszminiszter Pesthidegkúti otthonában
a Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány szakmai programjai

Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány

<http://v4fund.archi/>, <https://klebelsbergkastely.hu/>

e-mail: v4@v4af.eu

Levelezési cím: 1029 Budapest, Tátra u. 7.

A kiadásért felel: Kálmán Ernő DLA, alapítvány kuratóriumának elnöke

A kiadványt készítette: Albrecht Beáta, Rubóczki Erzsébet V4 Építészeti Alapítvány

Grafika: Flórián Gábor, Typoézis Kft.

Együttműködő partner a Polgári Művelődésért Alapítvány

Szakmai partner a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár

ISBN 978-615-82189-2-4

Támogató: Emberi Erőforrások Minisztériuma

© Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány 2022.

Tisztelt Olvasó,

a Klebelsberg Emlékház szakmai működtetését 2017 óta a Visegrádi Négyek Építészet Alapítvány végzi az EMMI megbízásból és támogatásával.

A felújított Klebelsberg-kastély, Klebelsberg Kuno egykori vallás-és kultuszminiszter pesthidegkúti otthona, 2017 nyarán nyitotta meg kapuit. Az Orbán Viktor miniszterelnök és Varga Mihály pénzügyminiszter által támogatott intézmény célja, hogy mind nagyobb nyilvánossággal ismertesse meg a két világháború közötti politikai élet kiemelkedő alakjának, Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszternek és korának napjainkat is megalapozó széleskörű munkásságát, valamint hogy elősegítse a viták keretében álló korszaknak a tudományosan megalapozott értékelését. Előadásaink és rendezvényeink részben a két világháború közötti korszak sokáig elhallgatott vagy éppen szándékosan félreértelmezett, félremagyarázott történéseire világítottak rá, részben pedig az akkori kezdeményezéseknek a napjainkra is kiható eredményeivel ismertették meg a hallgatóságot.

Együttműködünk VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár, a Magyar Nemzeti Galéria, az MMA Művészeti Kutató Intézete és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem munkatársaival, kutatóival, akik előadásaikban új szempontok és források alapján tárják fel és értékelik történelmünk eseményeit.

De nem csak a múlt, hanem a jelen aktuális történései is fontosak a számunkra. Az Emlékház eddigi programjait összefoglaló kiadványaink: „A Klebelsberg Emlékház kalendárium 2017-2019.”, „Klebelsberg Kalendárium 2020.” és „Klebelsberg Kalendárium 2021.” címmel jelentek meg és honlapunkon is megtalálhatók. Több mint 100 előadást tartottunk és 90 filmet

készítettünk, melyek honlapunkon a <https://klebelsbergkastely.hu/> helyen, vagy you tube csatornánkon is elérhető. Honlapunkon kiadványai is elérhetők. Az előadások a Klebelsberg Tudástárnak is részei.

Klebelsberg Kuno kultuszminiszter pesthidegkúti életét és kastélyánaksorsát – feltámadását - ismertető kültéri kiállítást készítettünk, melyek a díszudvar árkádjai alatt állandó kiállításaként megtekinthették az érdeklődő látogatók.

A célunk, hogy a Klebelsberg Emlékházat – Orbán Viktor miniszterelnök úrnak a Klebelsberg Emlékházzal kapcsolatos és az épület-együttes ünnepélyes átadásakor megfogalmazott víziójához kapcsolódva – olyan közép-európai központtá tegyünk, amely nemzetközi kulturális kapcsolatok építésével, vagyis a kultúra eszközeivel támogatja a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kialakítását.

A felújított Klebelsberg-kastély egyike hazánk öt kultúrtörténetileg legjelentősebb épület-együttesének, amelyet évente több száz látogató keres fel. Az Emlékházhoz méltó környezet kialakítása, további színvonalas működtetése, illetve folyamatos fejlesztése országos közügy.

Az emlékházban megtalálható Klebelsberg könyvtár-dolgozószoba újjáépítését végeztük, az államosításkor eltűnt, ismeretlen helyre szállított kötetek másodpéldányait kutattuk fel és szereztük be, a tudományos kutatások, és a töredékes könyvlista alapján. A kötetek száma jelenleg 1300 körüli, folyamatosan növekszik. Az újjáépített könyvtár ünnepélyes megnyitására 2022. március 26-án került sor.

A professzionális könyvtári rendszer kiépítésével párhuzamosan az elektronikus könyvtár kiépítése is folyik. A könyvtár és a szalon műemlékhez méltó, korhű berendezését is folyamatosan bővítettük, antik bútorokkal, szőnyeggel, képekkel és szobrokkal.

Folyattuk a korábbi években nagy népszerűségnek örvendő előadásainkat, a történelmi előadásokat a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár történészeinek bevonásával, illetve a korábban elkezdett zenei sorozatunkat a magyar operett történetéből. A hatrészes sorozat utolsó négy előadását tartotta meg Windhager Ákos. Ehhez kapcsolódva már a bevezetőben fel szeretnénk hívni a figyelmet, hogy a talán szokatlannak tűnő témaválasztás igencsak indokolt volt, mert amint az a hallottakból kiderült, a magyar operett 20. századi története a magyar kultúra és a nemzetközi zenetörténet fontos és rendkívül összetett szelete, amely nem csak a zenéről, hanem az adott korról és történelmi helyzetről is sokat elárul.

Szerveztünk művészeti konferenciát, amely Klebelsberg Kuno tevékenységének egy, a korábbiakban kevésbé tárgyalt területét, a miniszter és a művészetek kapcsolatát vizsgálta az öt kiváló előadó.

Kálmán Ernő DLA
építész, a kuratórium elnöke
Albrecht Beáta
építész **Rubóczki Erzsébet**
művészettörténész

a Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány
munkatársai

Pesthidegkút, 2022. november

A rendezvényekről hírleveleket küldünk a több száz fős feliratkozónak, és önálló you tube csatornája is van az emlékháznak, számos feliratkozóval.

<https://www.youtube.com/@klebelsberg-kastelyemlekh7126>

Eseményeinket honlapjainkon is közzétesszük

<https://klebelsbergkastely.hu/> <http://v4fund.archi/>

KLEBELSBERG EMLÉKHÁZ - ELŐADÁSOK ÉS KONFERENCIÁK 2022.
A Visegrádi Négyek Alapítvány rendezésében

TARTALOMJEGYZÉK

2022. január 19. Trianon után – háború előtt Magyar képzőművészet a két világháború között Művészcsoporthok, művészegyesületek. Sorozatszerkesztő és előadó: Dr. Bellák Gábor művészettörténész, Magyar Nemzeti Galéria 7. előadás: Az Alföldi Iskola	7
2022. március 3. Trianon után – háború előtt Magyar képzőművészet a két világháború között Művészcsoporthok, művészegyesületek. Sorozatszerkesztő és előadó: Dr. Bellák Gábor művészettörténész, Magyar Nemzeti Galéria 8. előadás: Ellenzélben: A Szocialista Képzőművészek Csoportja	10
2022. március 16. A magyar operett története Sorozatszerkesztő és előadó: Dr. Windhager Ákos PhD, összehasonlító irodalomtörténész, MMA MMKI tudományos munkatársa 1. előadás: Kacsóh Pongrác: János vitéz (1904)	13
2022. március 26. Gróf Klebelsberg Kuno könyvtárának átadó ünnepe a Klebelsberg Emlékházban. Kálmán Ernő, Ujváry Gábor, Vigh Annamária és Varga Mihály előadásai	15
2022. április 13. A magyar operett története Sorozatszerkesztő és előadó: Dr. Windhager Ákos PhD, összehasonlító irodalomtörténész, MMA MMKI tudományos munkatársa 2. előadás: Lehár Ferenc: A víg özvegy (1905)	18

2022. április 21. VERITAS Esték Harminc éve történt – Jugoszlávia szétesésének utolsó akkordjai Előadó: Dr. Dévavári Zoltán PhD történész, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár tudományos főmunkatársa	20
2022. május 6. „In memoriam Klebelsberg Kuno” A miniszter a művészetek emlékezetében Műhelytalálkozó, 2022 Ujváry Gábor, Márkus Béla, Rozsnyai József, Bellák Gábor, Windhager Ákos előadásai	22
2022. május 11. A magyar operett története Sorozatszerkesztő és előadó: Dr. Windhager Ákos PhD, összehasonlító irodalomtörténész, MMA MMKI tudományos munkatársa 3. előadás: Kálmán Imre: Csárdáskirálynő (1915)	24
2022. május 18. Problémamegoldó képességünk és a magyar nyelv Előadó: Dr. Banai Miklós fizikus	26
2022. május 25. A magyar operett története Sorozatszerkesztő és előadó: Dr. Windhager Ákos PhD, összehasonlító irodalomtörténész, MMA MMKI tudományos munkatársa 4. előadás: Mágnes Miska (1916) és A hamburgi menyasszony (1922)	28
2022. június 1. A magyar operett története Sorozatszerkesztő és előadó: Dr. Windhager Ákos PhD, összehasonlító irodalomtörténész, MMA MMKI tudományos munkatársa 5. előadás: Kodály Zoltán: Hány János kalandjai (1926)	32
2022. június 8. A magyar operett története Sorozatszerkesztő és előadó: Dr. Windhager Ákos PhD, összehasonlító irodalomtörténész, MMA MMKI tudományos munkatársa 6. előadás: Huszka Jenő: Mária főhadnagy (1942)	35

2022. június 15.

„Klebelsberg 100”

Sajtó nyilvános emlékülés gróf Klebelsberg Kuno kultuszminiszterre választásának 100. évfordulója alkalmából.

Szervező: a Kulturális és Innovációs Minisztérium

Kultúráért Felelős Államtitkársága.

Előadók: Csák János, Hoppál Péter, Varga Mihály,

Szakály Sándor, L.Simon László, Ujváry Gábor,

Závogyán Magdolna, Szabó Csaba,

Hankó Balázs, György László

39

2022. június 16.

VERITAS Esték

Az Aranybulla a Horthy-korszak szemében

Száz évvel ezelőtti gondolatok az oklevél

kiadásának 700. évfordulóján.

Előadó: Dr. Ligeti Dávid PhD történész,

a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár

tudomány főmunkatársa

41

2022. június 19.

Csak a szeretetről...

Magyar költők és írók gondolatai

Murányi László előadóestje

43

Az előadások ezeken a web helyeken megtekinthetők:

<https://klebelsbergkastely.hu/>

<https://www.youtube.com/playlist?list=PL-rmLhbNerlyao0CF1SpcKua2-9HOMtsU>

Klebensberg Emlékház előadások és konferenciák 2022.

2022. január 19.

Trianon után – háború előtt

Magyar képzőművészet a két világháború között

Művészcsoporthoz, művészegyesületek

Sorozatszerkesztő és előadó:

Dr. Bellák Gábor művészettörténész,
a Magyar Nemzeti Galéria munkatársa

*Az előadás megtekintéséhez
olvassa be a ezt a QR kódot*

7. előadás: Az Alföldi Iskola

A 20. század első felében számos festő örökölte meg az alföldi tájat és az ott élő emberek életét. Az Alföldi Iskolának nevezett, a realizmushoz kötődő, de egyben a nagybányai természetelvű festészeti hagyományokból is táplálkozó festészet mestereinek a munkásságát ismertette az előadó.

Az Alföldi Iskola összefoglaló elnevezést az utókor ragasztotta a nagyjából a 20. század első évtizedében a műveikkel az Alföldre kötődő művészetre és művészekre – jelezte az előadó. Utólag fedezték csak fel ugyanis, hogy ezen festőművészek munkásságából, akik egyébként az Alföld különböző területin dolgoztak, kirajzolódik valami közös abból, ahogyan az Alföldet látták és megfestették. S hogy mi volt ez a közös? Hogy egészen másképpen örökölték meg, mondhatni mélyen a táj lelkébe látva azt, amit addig e magyar tájról és a benne élő emberekről tudtak, mint elődeik közül bárki. Mert az Alföldet nem ők fedezték fel a festészet számára. Először Barabás Miklósnak egy 1838-ban festett tájképén jelenik meg, majd azt követően számosan megfestették, így Markó Károly és Markó Ferenc a romantika idején, majd Lotz Károly, Munkácsy Mihály a realizmus szellemében, sőt az osztrák August von Pettenkoffen is. Mi több, ő tekinthető a Szolnoki Művésztelep eszmei alapítójának, amely a 20. század legelején, 1902-ben intézményesült. Olyan művészek dolgoztak Szolnokon, mint Mednyánszky László, Vaszary János, Bihari Sándor és Deák Ébner Lajos, és az iskola nagymestere volt Fényes Adolf is. Számtalan életképeket festettek az Alföldről, de számukra ez a táj, „csak” egy téma maradt: nyaranta felkeresték, eltöltöttek ott

néhány hetet vagy néhány hónapot. De nem éltek vele együtt, nem ismerték a táj lelkét, mint később az Alföldi Iskolába sorolt mesterek, köztük Tornyai János (1869–1936), Rudnay Gyula (1878–1957), Endre Béla (1870–1928), Nagy István (1873–1937) és Koszta József (1861–1949).

Többségük az Alföldön született, ahonnan indulva bejárták Európát, és kiválóan képzett művészekké lettek. S azzal a világban látott tudásukkal visszajöttek, de nem Budapestre, hanem az Alföldre. Úgy érezték, oda kell hazatérniük, hogy a festészetükkel ott tanítsanak, azt a vidéket műveljék. Ezzel a hatalmas ambícióval a hátizsákjukban telepedtek le az Alföldön, de művészetüket látva, azt is ki kell mondani, hogy nehéz próbának, magas elvárásnak tették ki magukat. A Hódmezővásárhelyen letelepedő Tornyai szinte belerokkant a feladatba. Az Alföldről százával festette kisméretű képeit, amelyek olyanok, mint egy-egy rövid naplójegyzet, ám nem lett belőlük regény, de még novella sem – fogalmazott az előadó. Az Alföldhöz kötődő képeiből nem születtek összegző főművek.

Tornyai János: Virágháló 1933

MEGHÍVÓ

Az Alföldi Iskola

Művészcsoportok, művészegyesületek - magyar képzőművészet a két világháború között előadásorozat

Dr. Bellák Gábor művészettörténész előadása

2022. január 19. szerda 18:00

KLEBELSBERG Emlékház, 1028. Budapest, Templom utca 12-14.

A 20. század első felében számos festő örökölte meg az alföldi tájat és az ott élő emberek életét. Az összefoglalóan Alföldi Iskolának nevezett, a realizmushoz kötődő, de egyben a nagybányai természetelvű festészeti hagyományokból is táplálkozó mesterek – mások mellett Tornyai János, Nagy István Koszta József, Mednyánszky László – munkásságát ismerteti az előadó.

A rendezvény ingyenes, a hely korlátozott befogadóképessége miatt előzetes regisztrációhoz kötött! Regisztrálni a v4@v4fund.archi email címen, vagy telefonon, a +36 70 3898720-as számon, Albrecht Beiténdi lehet. Az aktuális védelmi rendszabályokat kérjük betartani, oltási igazolás és maszk kötelező. A programváltozás jogát fenntartjuk. A rendezvényen videó- és fotófelvételek készülnek.

© Rendező Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány
website: www.v4fund.archi, <https://klebelsbergakozas.hu/esemenyek/>

A rendezvények támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma

Az előadás online közvetítése a Klebelsberg Emlékház facebook oldalán megtekinthető.

Rudnay Gyula ugyan nem az Alföldön, hanem a Felvidéken született, de ő is az Alföldön kereste a magyar lelkiséget és a jellegzetes karaktereket. 1905–1908 között élt Hódmezővásárhelyen, drámai feszültségekkel teli alföldi életképeket festett, melyek érezhetően nem csak a táj, hanem a lélek viharáról is szólnak.

A Rudnay festészetében érzékelhető feszültség teljesen hiteles, az akkori nehéz, viharokkal terhes világot tükrözi; ebben a korban a 19. századi derűs, békés tájak hitelesen már nem voltak megfesthetők. A szépen hegedülő Rudnay, akit Juhász Gyula az édes, bús Magyarország festőjének nevezett a festőről szóló versében, a saját bevallása szerint nem a festészetével, sokkal inkább a hegedűjátékával tudta megragadni a keresett magyar lelkiséget.

A mai közvélemény előtt kevésbé ismert Endre Béla ugyan Szegeden született, de európai utazásai után, harminc éves korában ő is Hódmezővásárhelyen telepedett le. Nem lett országosan ismert, noha nagyon kiváló művész volt, ám igencsak kishitű, a festményeit soha merete kiállítani a fővárosban, félve az esetleges elmarasztaló visszhangoktól. A vásárhelyi intellektualitás művelt képviselője volt, érzékeny a színekre és a hangulatokra. Belemert az „alföldiségbe”, a tájba, értette annak gyökereit és lelkiségét, amely az ő festészetében sem idilli, hanem drámai feszültséggel teli világ. A kortársak szerint a legszelídebb festő volt, aki ráadásul sokat és szépen is írt - az írásaival szinte a festményei is leírhatók. Erős tanítói, népművelői szándékkal 1911–1912 körül majolika műhelyt alapított a régi hódmezővásárhelyi kerámia kultúra felelevenítéséért, mintakönyveket állított össze a régi kerámiák alapján, de vállalása kudarcot vallott. Az ideákból kiábrándult, reménytelennek látta a hódmezővásárhelyiek és a parasztság életét.

Az első világháborús katona portréiról a maga korában ismertté vált Nagy István csíki székely ember volt, de valahogyan ő is az Alföldre sodródott. Alföldi festményei, fekete szénrajzai komorak, elzárkózók, nem igazán engedik, hogy szeressék őket. Munkáin nem az alföld levegőjét, hanem a táj sűrűségét érezni.

Az Alföldi Iskola legerőteljesebb művésze kétségtelenül Koszta József, aki meglehetősen későn kezdett el festeni. Klasszikus naturalista festészetet tanult, éveket töltött el külföldön, majd ezt követően költözött vidékre. Az 1910-es években érkezett Szentesre, és festette meg a város környéki tanyákat. Ő is a magyar karaktert kereste, és hogy miképpen lehet azt megragadni. Drámai, izzó, szűkszavú, de érzelmileg telített és végtelen lelki mélységet megragadó művészet az övé. Koszta az Alföldön találta meg magát, szenvedéllyel és erőteljesen festette meg a tájat és benne embereket. Ezek az érzelmek még azokon a munkáin is átsütnek, amelyeken csupán egy napsütötte házat látunk. Festményein mindenkinél hitelesebben fogalmazódik meg a magyar alföldi világ.

2022. március 3.

Trianon után – háború előtt

Magyar képzőművészet a két világháború között

Művészcsoporthok, művészegyesületek

Sorozatszerkesztő és előadó:

Dr. Bellák Gábor művészettörténész,

a Magyar Nemzeti Galéria munkatársa

*Az előadás megtekintéséhez
olvassa be a QR kódot*

8. előadás: Ellenzélben: A Szocialista Képzőművészek Csoportja

A két világháború közötti művészcsoporthok attekintő nyolcrészes sorozatunk utolsó előadásában a korszak egyik nagyon markáns csoportját, a baloldali elkötelezettségű művészek közösségét, illetve az 1934-ben megalakult Szocialista Képzőművészek Csoportját mutatta be az előadó. A szocialista művészek nemcsak erős baloldali, ideológiai elkötelezettségük miatt tartoztak össze, hanem a művészetről alkotott elképzeléseik miatt is. Az 1936-os Új realisták című kiállításuk valóban a valóságnak egy más képét mutatta meg. Ugyanakkor ők sem kerülhették el a súlyos vitákat a nyilvánosság és illegalitás, stílus és világnézet vagy a propaganda és a tiszta esztétikum kérdésében.

Pontosan miről és kikről is beszélünk, amikor a szocialista művészetről és szocialista művészekről beszélünk? Erre a kérdésre nem is olyan könnyű válaszolni, sőt nagyon úgy tűnik, hogy nem is lehet igazán pontos választ adni – jelezte az előadó.

Minden esetre 1934-ben, Szocialista Képzőművészek Csoportja névvel létrejött egy csoportosulás, amely az abban az évben elhunyt Derkovits Gyula nevét és örökségét tűzte a zászlajára. A művészeket nem egy jól meghatározható stílusegység terelte e közösségbe, hanem a közös baloldali, szocialista gondolkodás. A kor elismert, baloldali elkötelezettségű, nagy tudású művészeti írója, Kállai Ernő igen kritikusan fogalmazott a csoport 1936. évi, Tamás Galériában tartott bemutatkozó kiállításával kapcsolatban. Hiányolta a baloldaliság eszméjének átütő erejét és szerénynek találta a kiállított művek kvalitásait is. E kiállítás bebizonyította, hogy politikai alapon nem lehet művészeti platformot létrehozni.

A csoport valóban jó és kevésbé kvalitásos művészeket fogott össze, akiknek egy részéről megfeledeztünk, nincsenek benne a köztudatunkban, és mintha száműzve lennének a mai magyar műkereskedelemből is. Ez már csak azért is szomorú, mert többen zsidók voltak közülük, akik a zsidóüldözés áldozatai lettek, mint a nagyszerű szobrász, Goldman György vagy az igen fiatalon elhunyt kiváló, nagy tehetségű grafikus és festő, Kondor György. Érdemes róluk és a többiekről is megemlékezni, felidézni röviden a munkásságukat. Mint említettük, Derkovits halálának évében, részben ahhoz kapcsolódva megalakult csoport Derkovitsot a baloldali művészet hőisének tekintette. S valóban, egyetérthetünk ezzel a munkásokat, egyszerű embereket ábrázoló munkáinak tematikája, illetve saját életrajza alapján. Ám ez a meghatározás mindenképpen leegyszerűsítése a festészetének, mert Derkovits ennél sokkal bonyolultabb, összetettebb alkotó volt. Számára nem a munkáslét volt a fő probléma, hanem az akkori, az első világháború utáni emberi létezés, az ember helye az akkor formálódó „új” világban. Munkái – legyenek azok önarcképek, életképek vagy városképek – többrétegű jelentésekkel telik, és minden esetben rendkívüli és erőteljes esztétikai értékkel, minőséggel bírnak.

A csoport Derkovitshoz való kötődése is jelzi azt a Derkovitsot kisajátítani akaró kultuszt, amely a politikai baloldalon formálódott a festő halálát követően. Kassák Lajos 1934-ben, a Munka című folyóiratában, Derkovits halálára írt cikkében igen kemény kritikát fogalmazott meg a kor szocialista mozgalmairól, szembesítve őket azzal, hogy noha azok a polgárságot vádolják Derkovits haláláért, de mégiscsak a polgárság és a mecénások voltak azok, akik a festőt támogatták, vásároltak tőle, és lehetővé tették, hogy dolgozhasson. S éppen azok bántak vele közömbösen és igazságtalanul, akik közül jött, és akik most a magukénak akarják. A szociáldemokrácia veszni hagyta, sem a párt, sem a szakszervezetek nem tettek érte semmit, nem

rendeztek a műveiből kiállítást, a lapjaikban nem jelentek meg a munkái, nem tartottak róla előadásokat, semmilyen módon nem segítették az életét.

De kik is tartoztak az Új Realista Csoportba? A teljesség igénye nélkül néhány név: Bán Béla festő (1909–1972), Bokros Birman Dezső szobrász (1889–1965), Dési Huber István festő (1895–1944), Farkas Aladár szobrász (1909–1981), Fekete Nagy Béla festő (1905–1983), Goldman György szobrász (1904–1945), Háy Károly László festő (1907–1961), Nolipa István Pál festő (1907–1986), Roxi József grafikus (1909–1953), Sugár Andor festő (1903–1944). Az egyre bővülő csoport 1942-ben, a Vasas Szakszervezet székházában, amelynek megnyitójára több ezren voltak kíváncsiak. A szabadság és nép címmel rendezett nagy csoportos kiállításon nagyon sok művet mutattak be. A rendezvény a baloldali művészek nagy seregszemléje volt, amelyet a hatóság veszélyesnek ítélt és három nap múlva be is záratott.

A munkásságát képzése fontos programja volt a baloldalnak, a szakszervezetek és a szociáldemokrata párt rendszeresen tartottak különböző témákban előadásokat. A tanulást, a művelődést létfontosságúnak gondolták. Az olvasó, gondolkodó munkás, a munkás mint szellemi ember megjelent a képzőművészeti ábrázolásokban is. Őstípusát Három nemzedék (1932) című művével Derkovits teremtette meg. Ezen a képen a festő maga is olvasóként jelenik meg. De ezt a típust képviseli a már említett Goldman György Ülő munkás (1934) című szobra, vagy Kondor György Gondolkodó (1940) című grafikája.

Az elhangzottak összegzéseként számos kérdés merülhet fel. Most akkor van-e baloldali képzőművészet? És ha igen, akkor annak milyennek is kellene lennie? A baloldali művészet agitációs művészet-e? Mitől lesz szocialista egy művész és milyen a szocialista művészet? Legyen agitációs, realista, vagy lehet modern, esetleg absztrakt irányba mutató is, ahogy erre találni jócskán példát a baloldalinak mondott művészek között is?

Az előadáson hallhattuk, hogy vannak elkötelezett baloldali gondolkodók, akik egyben nagy formátumú művészek is, és az ellenkezőjére is jócskán találni példát. Egy művész lehet bal (vagy jobb) oldali az érzelmeiben, de az ízlés nem baloldaliság vagy jobboldaliság kérdése, hanem a kvalitásé, a művészi erőé. S amikor ezekről a kérdésekről vitatkoznak, akkor legtöbbször a politika dönt, s mondja ki a „tutit”, ez azonban a művészet halálát eredményezi.

2022. március 16.

A magyar operett története

Sorozatszerkesztő és előadó:

Dr. Windhager Ákos PhD összehasonlító irodalomtörténész,

az MMA Művészeti és Módszertani Kutatóintézet

tudományos munkatársa

Az előadás megtekintéséhez
olvassa be a ezt a QR kódot

„Aki szereti a komolyzenét, annak az operett határterület.” Ezzel a rövid és lényegre törő mondattal indította a magyar operett történetéről szóló hatrészes előadássorozatot Windhager Ákos, jól érzékeltetve azt az ambivalenciát, amely az operettel mint zenei műfajjal kapcsolatban megfigyelhető. Tény, hogy a Zeneakadémiát rendszeresen látogatók ma aligha vesznek jegyet operettszínházi előadásokra. Az ok nyilvánvaló: nem érzik megfelelően komolynak, értékesnek azt a zenét (és színházi produkciót), amelyet egy operett előadás nyújthat a számukra. De vajon igazuk van-e? Valóban „értéktelen” lenne ez a műfaj?

Az előadónak a sorozat felvezetőjében erről a következő volt a véleménye:

„Az operett, főleg annak budapesti ága, művelődéstörténeti csoda. Csoda, mert szembe megy a 'sírva vigadunk' felfogással. Csoda, mert számos operettünk máig tartó világsikere mellé alig tudunk a klasszikus zeneirodalmunkból ugyanannyi művet tenni. Végül csoda, mert noha az operettekben lévő humor és bonyodalom kifejezetten korfüggő, mégis szeretjük a darabokat száz év múlva is.”

Elgondolkodva a fentebbi sorokon érdemes komolyan feltenni magunknak a kérdést, hogy vajon valóban a helyén kezeljük-e az igencsak összetett – zenei, ének- és táncművészeti, színészi, színpadtechnikai, díszlet- és jelmeztervező, látványtechnikai – képességeket és tudást igénylő operettet? Ennek eldöntését segítette a Klebelsberg Emlékházban 2022 márciusa és júniusa között a magyar operett történetét egy-egy meghatározó zenemű mentén bemutató sorozat, amely eddigi, „megalapozottnak” hitt véleményünk újragondolására inspirált; kiderült, az operett egyáltalán nem könnyű műfaj. Miként az is, hogy milyen komoly hiátusok és tudatlanságból fakadó téves ítéletek nehezítik pontosabb megítélését. Nyilvánvalóvá vált, hogy fontos lenne mélységét kutatni, értékeit felfedezni és hozzásegíteni ahhoz, hogy érdemeinek megfelelően végre megtalálja a helyet a magyar zenetörténetben és a közvélekedésben egyaránt.

Reményeink szerint ehhez járultak hozzá a magyar zeneszerzők műveit elemző sorozat előadásai.

A MAGYAR OPERETT TÖRTÉNETE

Dr. Windhager Ákos zenetörténeli előadássorozata

1. előadás:

KACSOH PONGRÁC: JÁNOS VITÉZ

A Klebelsberg Emlékházban 2022. március 16-án
elhangozott előadás felvétele

© Rendező **Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány**
website: www.v4fund.archi,
<https://klebelsbergkastely.hu/esemenyek/>

A rendezvények támogatója
az **Emberi Erőforrások Minisztériuma**

1. előadás: Kacsóh Pongrác: János vitéz (1904)

Kacsóh Pongrác (1873–1923) János vitéze, noha azt daljátékként jegyezzük, valójában operett, ráadásul a mai napig a legnépszerűbb a magyar operettek között. (Szövegkönyvét Petőfi Sándor művének felhasználásával Bakonyi Károly író jegyezte (1873–1926.) Amikor a János vitézt 1904-ben bemutatták, Kacsóh még nem volt híres, nagy tekintélyű zeneszerző. Szerencsére – tette hozzá az előadó –, mert így nem tudott beleszólni sem a rendezésbe, sem az előadás egyéb részleteibe, s ez egyértelműen jót tett a bemutatónak. Így nem lehetett beleszólása abba sem, hogy János vitéz szerepét egy nő, Fedák Sári játssza el. A bemutató hatalmas siker volt, annak ellenére, hogy Fedák köztudottan – és saját bevallása szerint is – nem tudott énekelni, ellenben kitűnő színésznő volt, aki androgunitásával – kicsit fiús alkatával, férfiruhába bújva, de egyben a kor női szépségideálját is megtestesítve –, színpadi játékával így is meg tudta győzni az előadás nézőit.

A tapasztalat azt mutatja, hogy egy operett csak akkor tud sikert elérni, ha képes az adott jelenhez kapcsolódni, vagyis ha jó a témái időzítése – hangsúlyozta az előadó. Erre a János vitéz bemutatója mindenképpen tanulságos példával szolgál. A hazai közélet akkoriban éppen forrongott, a Tisza István vezette kormánypart politikájával szemben a végtelékig fokozódott az ellenzék ellenállása. Ráadásul éppen a bemutató napján, 1904. november 18-án volt a parlamentben az úgynevezett „zsebkendőszavazás” az obstrukció ellen benyújtott házszabály módosításával kapcsolatban. Ebben a politikailag felfokozott közhangulatban

kerül sor a szabadságharc költője tündérmeséjének nagyszerű zenével megkomponált bemutatójára, amihez a kor legünnepeltebb művésznője is a nevét adta. A bemutatón forrongott a színház közönsége.

„De mindezekén túl miért volt izgalmas János vitéz története 1904-ben? – tette fel a kérdést Windhager Ákos, és azonnal meg is válaszolta. – Azért, mert felfedezhető benne az a nemzeti romantika, amely abban az időben nagyon divatos volt. Az erős hazaszeretet érzését, a honleányi büszkeséget, a bátorságot, az ellenség legyőzését stb. egyaránt megtalálta benne a kor közönsége.”

A bemutató igen erősen beleégette magát a kor kultúrájába és a magyar zenei életbe. Nagyon népszerű lett, a vidéki színházak azonnal elkezdték játszani, mi több, ezekben is nők játszották Jancsi szerepét. (Az országban János vitéz versenyt is rendeztek, amelyre közel hétszáz vidéki színész is jelentkezett.)

2022. március 26.

Gróf Klebelsberg Kuno könyvtárának átadó ünnepsége a Klebelsberg Emlékházban.

Az előadások megtekintéséhez olvassa be ezeket a QR kódokat

*Kálmán Ernő
előadása*

*Újváry Gábor
előadása*

*Újváry Gábor
jelen és jövő*

*Varga Mihály
zárás*

*Hegyvidék Tv
híradása*

Mint az jól ismert, Klebelsberg Kuno több ezer kötetes könyvtárát 1949 decemberében néhány óra alatt teherautóra dobálták és ismeretlen helyre szállították. Ezt követően nem lehetett tudni semmit a könyvek sorsáról, sőt arról sem, hogy egyáltalán milyen könyvek voltak a miniszter könyvtárában. A Klebelsberg Emlékház működését 2017 óta irányító V4 Építészeti Alapítvány fontos célkitűzésének tekintette Klebelsberg Kuno könyvtárának újrabeépítését és az épületegyüttes szinte azonnal megkezdte az üres polcok megtöltését. E munka eredményeként kerülhetett sor 2022. március 26-án a könyvtár ünnepélyes átadására.

Az ünnepségen elhangzott, hogy a könyvtár gyűjteményének a kialakítása dr. habil. Újváry Gábor CSc történész, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár igazgatója útmutatása alapján, a következő szempontok szerint történt. Azok a magyar és idegen nyelvű anyagok, kiadványok, dokumentumok kerültek be a gyűjteménybe,

GRÓF KLEBELSBERG KUNO KÖNYVTÁRÁNAK ÁTADÁSI ÜNNEPSÉGE

az egykori kultuszminiszter pesthidegkúti villájában

2022. március 26.

1028 Budapest, Templom utca 12-14.

RENDEZŐ:

Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány és a Polgári Művelődésért Alapítvány
Támogató az Emberi Erőforrások Minisztériuma

amelyek tematikájuk és megjelenésük időpontja alapján valamikor Klebelsberg könyvtárában is ott lehettek, és amelyeket Klebelsberg maga is forgathatott volna. Továbbá Klebelsberg személyére és munkásságára vonatkozó szakirodalom, valamint a magyar kultúrpolitikának a kiegyezéstől a rendszerváltásig terjedő történetére vonatkozó legfontosabb szakirodalom. A könyvtári anyag kialakítását segítette a Klebelsberg könyvtáráról fennmaradt és jelenleg az Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Kézirattárában őrzött jegyzék, illetve az 1953-ban az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) állományába a Klebelsberg könyvtárból 1949 után bekerült könyvekről készült lista is. A közel öt éven át tartó munka eredményeként a könyvtárban jelenleg közel 2000 darab releváns kiadvány található, ezek vásárlások és felajánlások révén kerültek be a gyűjteménybe; az anyag szakszerű és szakértői feldolgozását könyvtáros szakember végzi.

Az ünnepségen előadást tartott Klebelsbergről és a könyvekről Ujváry Gábor történész, valamint dr. Vigh Annamária teológus, jogász, Klebelsberg eltűnt könyvtárának első kutatója, aki egészen véletlenül bukkant rá az OSZK-ban olyan dokumentumokra a 2000-es évek elején, amelyek a miniszter eltűnt könyvtárához kapcsolódtak.

Elmondta, hogy az OSZK iratai között rátalált egy olyan, 1953-ból származó feljegyzésre, amely mintegy nyolcszáz könyvet említett meg cím és szerző szerint Klebelsberg könyvtárából. Majd további kutatásai során megtalálta az MTA Kézirattárában azt az 1945 végén készült listát, amely Klebelsberg hidegkúti könyvtárának akkor még érintetlen állományát rögzítette – sajnálatos módon, csak az O betűig.

Ezek a dokumentumok segíthetik a jövőben az állomány további gyarapítását. Az előadáson elhangzottak részletek Klebelsberg Kuno özvegyének, Botka Saroltának az emlékirataiból, mindenek előtt azok, amelyek a könyvtárról, Klebelsberg Kuno és a könyvek viszonyáról, a miniszter olvasási szenvedélyéről szóltak. Az ünnepséggel megemlékeztünk a könyvtár egykori tulajdonosáról és a nevét őrző újraalakuló könyvtárról. Az eseményt megtisztelte rövid köszöntővel dr. Górné Csaba, a II. Kerület Önkormányzata a Fidesz-KDNP képviselője és Varga Mihály pénzügyminiszter is.

2022. április 13.

A magyar operett története

Sorozatszerkesztő és előadó:

Dr. Windhager Ákos PhD összehasonlító irodalomtörténész,
az MMA Művészeti és Módszertani Kutatóintézet
tudományos munkatársa

*Az előadás megtekintéséhez
olvassa be a ezt a QR kódot*

2. előadás: Lehár Ferenc: A víg özvegy (1905)

Lehár operettje a harmadik legnépszerűbb operett az egész világon. De mitől olyan népszerű? Az előadó számos, mondhatni rendhagyó szempont alapján mutatja be a darabot, egészen új megvilágításba helyezve annak történetét. Így vizsgálta a nő és férfi kapcsolatát, a nők társadalmi szerepe megítélésben a 20. század elején érzékelhető változásokat, amely az operettnek már a címadásában is megjelenik. A darab egy független, középkorú és megözvegyült nőről szól, aki ugyan már nem fiatal, de vágyik a szerelemre és bátran keresi azt. Ez a szerepkör (a középkorú, független nő) a korábbi operettekől hiányzott, megjelenése teljesen új dinamikát hozott a színpadra. Ábrázolása mindenképpen feltételez egyfajta pszichológiai tudást, amivel az operett színpadára dolgozó legjobb szerzők, így Kálmán Imre, Lehár Ferenc, Huszka Jenő vagy Kacsóh Pongrác kétségtelenül rendelkeztek.

Mi az operett mint műfaj sikerének a titka, miért szeretik az emberek az operettet? – egyszer feltették e kérdést Lehárnak is, aki egészen meglepő módon nem a jó zenét említette, hanem a bemutatót megelőző tudatos marketingmunka fontosságára hívta fel a figyelmet, amelyek – a jó zene mellett – sikeressé, népszerűvé és szerethetővé tehetnek egy-egy művet. Olyan előmunkálatokat említett – kvázi ma is megszívlelendő marketingelemeket –, mint például az előadásokra (jelmezekre, látványelemekre, díszletekre stb.) fordított gondos tervezés és bőkezűség (nem szabad olcsó megoldásokkal operálni), a gondos készülés és a sok próba a zenekar és az énekesek részéről, előzetesen pontosan végiggondolt, megtervezett, nagyon intenzív reklámozás, egy-egy jó melódiának már a bemutató előtti népszerűsítése, egy-két dal kottáját már a bemutató előtti megjelentetése, hogy az emberek a színpadon majd felcsendülő dallamokat szinte már ismerősként fogadják.

Az operett műfaját vizsgálva azonban nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy az operett egy alkalmazott, egészen pontosan a körülményekhez alkalmazkodni képes műfaj, amely, amőbaszerűen képes idomulni a körülményekhez: a

zenészek számára és felkészültségéhez a színészi tehetséghez, a színház adottságaihoz – hívta fel a figyelmet az előadó. Ezért az eredeti partitúrával szinte mindig szabadon „garázdálkodnak” a színházak, gátlátalanul kihagynak belőle részeket vagy/és tesznek bele újakat, elhagynak hangszereket, átszerkesztik a jeleneteket, felcserélik a felvonásokat.

Az előadó részletesen bemutatta a zeneszerzőt, Lehár Ferencet és ismertette röviden A víg özvegy cselekményét is. Lehár hihetetlen mennyiségű, mintegy kéttucatnyi operettet komponált 1896-tól kezdődően.

A víg özvegy alapvetően az 1900-as évek eleji Párizsban, a montenegrói/pontenegrói nagykövetségén játszódik.

A MAGYAR OPERETT TÖRTÉNETE

Dr. Windhager Ákos zenetörténeti előadássorozata
a Klebelsberg Emlékházban

2. előadás. Lehár Ferenc: A víg özvegy

2022. április 13.

Rendező: Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány
<https://klebelsbergkastely.hu/>, <http://v4fund.archi/>
együttműködő partner: a Polgári Művelődésért Alapítvány
A rendezvény támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma

Harned Stage Signe Heide
Compt. Opéra Johannes Zito
A. Dan Glaz Paks Frank Keszthelyi
1977 Szombathely 2019 Budapest

POLGÁRI MŰVELŐDÉSÉRT ALAPÍTVÁNY

V4 architectural foundation Czech Republic Hungary Slovakia <http://v4fund.archi/>

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

A darab középpontjában a címszereplő, a gazdag, szerelmet kereső Glavari Hanna áll, aki mintegy megtestesíti azt az ókori közhelyet, mely szerint a nők irányítják a világot, és amely vélekedés a 20. század legelejére hangsúlyossá válik. Ekkor már nem arról énekelnek, hogy az asszony ingatag, mint Mozart operájában, hanem arról, ahogyan a nők a férfiakat irányítják. Ezzel az operett érint olyan közéleti dolgokat és belenyúl olyan általános művelődésbeli kérdésekbe, amelyek akkoriban a levegőben voltak

A víg özvegy politikai áthallásokkal zsúfolt mű – a házasság mint kettős szövetség utalás az 1900-as évek legelejére, az Ausztria és Németország közötti kapcsolatok megszilárdulására, majd e szövetség harmadik taggal, illetve további alternatív szereplőkkel történő Hármasszövetségre bővülésére – ami az operettben a házasságnak egy szeretővel mint harmadik féllel történő „kiegé-

szülésére”, az akkoriban hangoztatott nyitott kapuk amerikai diplomáciai munkálkodására mint a nyitott házasság tudomásul vételére utal.

Az operett egyik híres dala a szórakozásra, mondén életre csábító Maxim-dal, amely több helyen is felcsendül a műben. Ez a népszerű dallam idővel bekerült a zenei köztudatba is. Sosztakovics a VII. (leningrádi) szimfónia első tételében használta fel, a dallam a Wehrmacht indulójaként szólal meg. De megjelenik Bartók 1943-ban írt Concertójának negyedik tételében is, aki Sosztakovicstól emeli át a motívumot és használja groteszk hangszínből a németek ellenében.

2022. április 21.

VERITAS Esték

Harminc éve történt –

Jugoszlávia szétesésének utolsó akkordjai

Előadó: **Dr. Dévavári Zoltán** PhD történész,
a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár
tudományos főmunkatársa

*Az előadás megtekintéséhez
olvassa be a ezt a QR kódot*

A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaságban az addig erőteljesen elfojtott nemzeti, etnikai különbözőségek a nyolcvanas években elemi erővel törtek felszínre. Ennek egyértelmű jele volt a koszovói albánok 1981. évi lázadása, melyben köztársasági státust követeltek a tartománynak. A volt JSZSZK alkotmányos berendezkedése értelmében a volt föderatív állam hat egyenrangú és egyenlő jogokkal bíró köztársaságból állt, így az abból kiváló mindegyik rész joggal hivatkozhatott Jugoszláviára. Ezért a Badinter-féle döntőbíróság 1991. decemberi állásfoglalása egyértelműen úgy fogalmazott, hogy Jugoszlávia esetében megvalósult az állam felbomlása, és az elismerési folyamattal lezárul az utódállamok létrejötte, amelyek ezzel a nemzetközi közösségben az egyenrangú, tényleges nemzetközi jogalanyiságot is elnyerik. Bár Jugoszlávia szétesése ezzel a nemzetközi jog egészében egyértelmű szentesítést nyert, a boszniai háború népirításokba torkolva még három évig tartott, s Horvátországban sem hallgattak el a fegyverek.

Az előadás aktualitását a harmincéves évforduló adta, de a háttérben ott munkált a jelen, az orosz-ukrán háború, így az előadó és a hallgatóság önkéntelenül

is párhuzamot vont a múlt és a jelen között, hiszen ahogy akkor, úgy most is a közvetlen szomszédunkban zajlott/zajlik a háborúra. Az előadást hallgatva, arra kellett rádöbbedni, hogy a déli határainkon zajlott harminc évvel ezelőtti háborúra ma már csak nagyvonalakban emlékezünk, a tényeket, az előzményeket szinte teljesen elfelejtettük, vagy talán nem is tudtuk soha pontosan.

Az előadó nagyszerű előadásban idézte meg ezt a tragikus múltat. A nemzeti-ségek békés együttéléséhez nagyon sok minden szükségeltetik az érintettek részéről, a közös nevezőt megtalálni nagyon hosszú és kemény munka, amely gyakran tűnik reménytelennek, de mindenképpen törekedni kell rá – alighanem ez volt az előadás egyik legfontosabb és feltétlenül megszívlelendő konklúziója.

Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány tisztelettel meghívja Önt, a Klebelsberg Emlékházba
2022. április 21. csütörtök 18 óra
 (1028 Budapest, Templom utca 12-14.)

Harminc éve történt – Jugoszlávia szétesésének utolsó akkordjai.

előadó: Dr. Devavári Zoltán PhD történész, tudományos főmunkatárs
 VERITAS Történetkutató Intézet és levéltár

A Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaságban a nyolcvanas években az addig erőteljesen elfojtott nemzeti, etnikai különbségek elemi erővel törtek felszínre. Ennek egyértelmű jele volt a koszovói albánok 1981-es lázadása, akik köztársasági státust követeltek a tartománynak.

A volt JZSZK alkotmányos berendezkedése értelmében a volt föderatív állam hat egyenrangú és egyenlő jogokkal bíró tagköztársaságból állt, így az abból kiváló mindegyik rész joggal hivatkozhatott Jugoszláviára. Ezért a Badinter-féle döntőbíróság 1991 decemberi állásfoglalása egyértelműen úgy fogalmazott, hogy Jugoszlávia esetében megvalósult az állam felbomlása, és az elismerési folyamattal lezárul az utódállamok létrejötte, akik ezzel a nemzetközi közösségben az egyenrangú, tényleges nemzetközi jogalanyiságot is elnyerik. Bár Jugoszlávia szétesése ezzel a nemzetközi jog egészében egyértelmű szentesítést nyert, a boszniai háború népiártásokba torkolva még három évig tartott, s Horvátországban sem hallgattak el a fegyverek.

A rendezvények ingyenesek, hely korlátozott befogadóképessége miatt előzetes regisztrációhoz kötöttek! Regisztrálni a v4@vfund.archi email címen, vagy telefonon, a +36 70 3898720-es számon Albrecht Beátné tudhat. Az aktuális védelmi rendszabályokat kérjük betartani. A programváltozás jogát fenntartjuk. A rendezvényen védő- és fotófelvételek készülnek. Az előadás online közvetítése a Klebelsberg Emlékház Facebook oldalán megtekinthető.

© Rendező Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány - website: www.vfund.archi,
<https://klebelsbergarkotely.hu/esemenyek/>

A rendezvények támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma

2022. május 6.

A miniszter a művészetek emlékezetében

In memoriam Klebelsberg Kuno

Műhelytalálkozó, 2022

Az előadás megtekintéséhez olvassa be a ezt a QR kódot

Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter munkásságát a művelődés- és politikatörténészek meglehetősen részletességgel már feltárták. Tisztán látszik, ahogy hol az elittel együtt, hol pedig az elittel szemben is keresztülvitte művelődésszervező terveit. Bethlen Istvánnal alkotott, ritkaságszámba menő munkaegyüttese hatalmas eredményeket tudott felmutatni. Klebelsberghez személy szerint is számos kezdeményezés kötődött, így a *Collegium Hungaricum*-hálózat létrehozása, az *MTA* függetlenségének törvénybe foglalása, az ötezer népiskolai tanterem megépítése, az egyetemek megmentése és támogatása, és a sort még hosszam folytathatnánk...

A műhelytalálkozó ezúttal, mondhatnánk, „fordított irányból”, a művészetek felől vizsgálta az egykori államférfi tevékenységét: a felkért előadók a miniszter és az egyes művészeti ágak közötti kapcsolatot, illetve kölcsönhatást mutatták be. Klebelsbergről közismert volt, hogy azt és azokat támogatta szívesen, aki, és ami magyarként az európai magaskultúrába tudott integrálódni, illetve ezt magas színvonalon itthon is képviselni tudta.

IN MEMORIAM A MINISZTER A MŰVÉSZETEK EMLÉKEZETÉBEN	KLEBELSBERG KUNO	A KONFERENCIA PROGRAMJA ÉS ELŐADÓI
KONFERENCIA- MŰHELYTALÁLKOZÓ 2022. május 6. péntek, 10:00 Klebelsberg-kastély, Klebelsberg Emlékház 1028 Budapesti, Templom u. 10-12.		<p>Modérátor és elnök: Dr. habil. Ujváry Gábor történész (<i>VERITAS Történetkutatás Intézet és Levéltár</i>)</p> <p>10:00-10:05 A programot szervező V4 Építészeti Alapítvány nevében dr. Kálmán Ernő építész köszöntője</p> <p>10:05-10:35 Klebelsberg Kuno művészpolitikája Előadó: Dr. habil. Ujváry Gábor történész (<i>VERITAS Történetkutatás Intézet és Levéltár</i>)</p> <p>10:35-11:05 A nemzeti megújodás szolgálatában – Klebelsberg Kuno és az irodalom Előadó: Márkus Béla Széchenyi-díjas irodalomtörténész, egyetemi docens (<i>MMA</i>)</p> <p>11:05-11:35 Tradíció és modernitás az 1920-as évek magyar építészetében Előadó: Rozsnyai József PhD építészettörténész, egyetemi oktató (<i>PPKE</i>)</p> <p>11:35-11:45 Az elhangzottak megvitatása, kérdések és válaszok... 11:45-12:00 Kávészünet</p> <p>12:00-12:30 Ajánék a miniszternek. Klebelsberg és a kortárs központosított kapcsolatról egy különös mappa kapcsán. Előadó: Dr. Bellák Gábor művészettörténész (<i>Magyar Nemzeti Galéria</i>)</p> <p>12.30-13.00 Hubay Jenő és Dohnányi Ernő Corvin-lánca. A zenekultúra Klebelsberg művelődési koncepciójában Előadó: Windhager Ákos PhD művelődéstörténész (<i>MMA MMKI, PPKE</i>)</p> <p>13:00-13:10 Az elhangzottak megvitatása, kérdések és válaszok...</p> <p>13:10-13:15 Elnöki összefoglaló, zárzó...</p>
Klebelsberg Kuno (1875–1932) vallás- és közoktatásügyi miniszter művelődésszervezői tevékenységével foglalkozik a konferencia. A miniszter e terveit hol az elittel karöltve, hol azzal szemben valósította meg. Az alapvetően konzervatív (zsidó) Klebelsberg a művészettel – különösen az irodalommal és a színházzal – kapcsolatos intézkedései már a saját korában is számos bírálat érte, azzal együtt, hogy számos jelentős, a magyar kultúrában a mai napig meghatározó jelentőségű kezdeményezés kötődik a nevéhez.		
Az In Memoriam Klebelsberg Kuno (2022) műhelytalálkozó célja, hogy elinduljon az egykori miniszter munkásságáról egy művészeti szempontú párbeszéd is; ehhez a műhelytalálkozó az alábbi kiinduló kérdéseket fogalmazta meg:		
<ul style="list-style-type: none">• Melyek művészettámogatásának maradó eredményei?• Milyen művelődési folyamatokat indított el?• Mely körülmények korlátozták?• Milyen kép él(t) róla az egyes művészeti ágak emlékezetében?• Mennyiben tekinthető korszaknak Klebelsberg miniszteri ciklusa (1922–1931)?• Mennyiben költethők hozzá művészi pályák?• Melyik szerep jellemezte jobban: a kultúra hivatalos vezetője, a mecénás, vagy pusztán az infrastruktúra aktuális csúshivatalnok?		
A rendezvény ingyenes, a hely korlátozott befogadóképessége miatt előzetes regisztrációhoz kötött! Regisztrálni a v4epiteszet.hu email címen vagy telefonon, a +36 70 300720-as számon. Albekecsé Beáta által készített védőnői rendszabályokat kérjük betartani. A programdíjazás jogát fenntartjuk. A rendezvényen videó- és fényképfelvétel készíthető. Az előadás online közvetítése a Klebelsberg Emlékház facebook oldalán tekinthető meg.	Támogató az 	A konferencia szervezői: V4 Építészeti Alapítvány és a Pécsi Művelődési Alapítvány, Albecht Beáta, Kálmán Ernő, Rubóczki Erzsébet (V4 Építészeti Alapítvány), Windhager Ákos (MMA, MMKI, PPKE) A rendezvénytel kapcsolatos további információk e-mail: v4@v4epiteszet.hu © Visszadró Négyszög Epitészeti Alapítvány, www.v4fondaczió.hu , https://klebelsbergkastely.hu/en/programok/

A műhelytalálkozó számos kérdésre kereste a választ. Mások mellett, hogy melyek a miniszter művészettámogatásának maradandó eredményei, milyen művelődési folyamatokat indított el, milyen kép él(t) róla az egyes művészeti ágak emlékezetében, mennyiben tekinthető korszaknak miniszteri ciklusa, kik és milyen körülmények támogatták, illetve gátolták a különböző művészeti ágakkal kapcsolatos döntéseit...

Az *In Memoriam Klebelsberg Kuno (2022)* műhelytalálkozót azzal a céllal és reménnyel szerveződött, hogy elinduljon Klebelsberg munkásságáról egy művészeti szempontok alapján formálódó párbeszéd is. A találkozó előadói területük elismert szakértői voltak, az eseményen következő előadások hangzottak el, melyek nyomtatásban is megjelennek:

• **Kálmán Ernő** DLA történész, intézetvezető
V4 Építészeti alapítvány elnökének bevezetője

• Dr. habil. **Ujváry Gábor** történész, intézetvezető
(VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár)
„**Minden irányzatból az igazán tehetséges embereket kell kiválasztani.**”

Klebelsberg Kuno és a művészetpolitika.

• **Márkus Béla** irodalomtörténész, akadémikus (MMA)
A „**nemzeti megújulás**” szolgálatában.

Klebelsberg Kuno és az irodalom.

• **Rozsnyai József** PhD építészettörténész (PPKE)
Az **1920-as évek építészetéről, Klebelsberg Kuno kultuszminiszter építkezéseinek tükrében.**

• Dr. **Bellák Gábor** művészettörténész (Magyar Nemzeti Galéria)
Ajándék a miniszternek.

Klebelsberg és a kortárs képzőművészet kapcsolatáról egy különös mappa kapcsán

• Dr. **Windhager Ákos** Phd művelődéstörténész
(MMA MMKI, PPKE)

Ideálok, avagy a Klebelsberg-emlékhangversenyek tanulsága

*Az előadások megtekintéséhez
olvassa be ezeket a QR kódokat*

2022. május 11.

A magyar operett története

Sorozatszerkesztő és előadó:

Dr. Windhager Ákos PhD összehasonlító irodalomtörténész,
az MMA Művészeti és Módszertani Kutatóintézet
tudományos munkatársa

Az előadás megtekintéséhez
olvassa be a ezt a QR kódot

3. előadás: Kálmán Imre: Csárdáskirálynő (1915)

A Csárdáskirálynő a legnépszerűbb operett a magyar színpadokon, ezért, ahogy azt az előadó jelezte, alapvetően nem az operett történetét, hanem az elmúlt évszázadban hozzá társított értelmezéseket kívánja bemutatni. Ennek szellemében meglehetősen rendhagyó módon indította az előadását: a Mészga család rajzfilmsorozat Akerkiter epizódjából (bemutatva: 1970. február 15.) játszott le egy részletet. Ebben Mészga Géza az Operettszínház vezetőségénél ajánlkozik beugrani Bóni gróf szerepére a Csárdáskirálynőben – a bemutatót megmentendően – a megbetegedett színész helyett. A rajzfilmrészlet azt bizonyítja – jelezte az előadó –, hogy Kálmán operettje 1970-ben benne élt a magyar közkultúrában, ezért egy népszerű rajzfilmbe is bátran beemelhető volt. Szintén tanulság, hogy néhány dalát mindenki ismerte és dúdolgatta, függetlenül attól, hogy szerette-e vagy sem.

A MAGYAR OPERETT TÖRTÉNETE - ZENETÖRTÉNETI ELŐADÁSSOROZAT

3. előadás.

KÁLMÁN IMRE: CSÁRDÁSKIRÁLYNŐ (1915)

Dr. Windhager Ákos zenetörténeti előadása
a Klebelsberg-kastély Emlékházban 2022. május 11-én.

Az operett, főleg annak a budapesti ága, művelődéstörténeti csoda. Csoda, mert szembe megy a „sírva vígadunk” felfogással. Csoda, mert számos operettünk máig tartó világsikere mellé alig tudunk a klasszikus zeneirodalomból ugyanannyi művet tenni. Végül csoda, mert az operettekben levő humor és bonyodalom kifejezetten korfüggő, és mégis szeretjük a darabokat száz év múlva is. Az előadássorozat a legjelentősebb magyar operettszerzők (Kacsóh, Lehár, Kálmán, Vincze, Huszka) életművén keresztül mutatja be a magyar zene- és színháztörténet értékes, de nem eléggé értékelte fejezetét.

Christian Schröder as Baron Boni Káncsiánu 1910-es évek vége

Psota Irén és Latinovits Zoltán 1971

© Rendező Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány
website: www.v4fund.archi, <https://klebelsbergkastely.hu/esemenyek/>

A rendezvények támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma

Az előadás részletesen elemezte a három felvonásos operettet abból a szempontból, hogy milyen, elsősorban a magyarokra nézve dehonesztáló, keserű, sértő paródiaként ható sztereotípiák jelentek meg benne az 1915. évi bécsi ősbemutatón. Tegyük hozzá, hogy ezek benne voltak a kor levegőjében, a Csárdáskirálynő „pusztán” színpadra állította az akkori valóságot. A darab eredeti szövege görbe tükörben mutatta meg a Bécsben élő, vagy ott sűrűn megforduló magyarok önmagukat leértékelő k.u.k. identitását. Kálmán Imre ugyan magyar-nak vallotta magát, tudott magyarul is, de Bécsben élt, ez a város volt a közege, ezzel a sztereotípiával találkozott Bécsben, és ez attitűd jelenik meg az operettjében is. Ez az identitási kérdés nagyon fontos eleme a darabnak, amely azonban szinte kivétel nélkül elsikkad a rendezésekben. Egyetlen kivételként Mohácsi Jánosnak az 1993. évi kaposvári rendezése említhető, mint amelyben előkerül; ezt leszámítva nem élnek vele, nem utalnak rá a rendezők.

A bántó magyarelles előítéletek közé sorolható a helyszínválasztások közötti minőségi különbségtétel is. Amíg a bécsi és a marienbadi helyszínek (a második és a harmadik felvonásban) elegánsak (kastély, illetve hotel), addig az első felvonás egy budapesti félhomályos mulatóban (egy kocsmában, ha úgy tetszik) zajlik, ahol kétes hírű táncosnőkkel tölthetik idejüket a mulatni vágyó urak

A darab bécsi ősbemutatója 1915 novemberében volt Bécsben, német nyelven, óriási sikerrel, ám némi fanyalgással kísérve. Zeneileg nem volt kifogás ellene, ami betudható annak, hogy az igazán nagy operett szerzők – Offenbachtól kezdve Leháron át Kálmán Imréig – zeneileg nagyon képzetek, szakmájuk tökéletes mesterei voltak, érzelmeket kifejező posztromantikus témák, kiváló hangszerezés, jó dramaturgia jellemezte műveiket. A bécsiek a librettón fanyalogtak, mert az uralkodóházban több ízben is előforduló „rangon aluli” kapcsolatokra történő utalást sérelmezték. Szerintük az, hogy egy fiatal herceg beleszeret egy szegény táncos lányba/színésznőbe, egyértelműen Ferenc József és a színésznő Schratt Katalin kapcsolatára emlékeztet. De Rudolf trónörökös és Vetsera Mária bárónő szerelme is eszükbe juthatott (akik között nem volt akkora a társadalmi különbség, mint a császár és színésznő között); történetük és annak tragikus vége még szintén ott élt az emberek emlékezetében. Végül egy újabb „szerelmespár”, Ferenc Ferdinánd trónörökös és a társadalmi elvárásoknak nem igazán megfelelő Chotek Zsófia tragikus házasságára (illetve meggyilkolására) is emlékezett mindenki.

Végül érdemes kitérni a Csárdáskirálynő 1945 utáni hazai történetére is. A háború után a Fővárosi Operettszínház mutatta be, 1954-ben, Szinetár Miklós rendezésében. A rendezőnek számtalan problémát kellett áthidalni, hiszen a darab

arisztokratákról, New Yorkba kívánczó főszereplőről szól, aki szerint ebben az országban nem lehet élni. Tehát a szövegkönyvet mindenképpen át kellett írni, ráadásul a színház akkor már erősen középkorú vezető énekesének, Honthy Hannának is komolyabb szerepet kellett kialakítani benne. Mindezekkel a változtatásokkal egy új darab született, új kérdésekkel és új közhelyekkel.

A hermeneutika szerint egy mű csak az értelmezésben nyer teret, azaz nincs mű önmagában. A Csárdáskirálynő esetében ez kiváltképpen igaz, mert ahány előadás, annyi értelmezésnek és átértelmezésnek vagyunk tanúi. Az 1954-ben újraírt változat él a mai napig, de ennek legalább a vége megegyezett az eredetivel.

A darab egészen új és rendkívül izgalmas értelmezést és befejezést kapott Mohácsi János 1993. évi kaposvári rendezésben, az ő felfogásában bizony, mindenki pórul járt. A finálékat elhagyták és egy fájdalmas-tragikus aktuálpolitikai szatírárt csináltak belőle. A szereplők Horthy Miklós Novara zászlóshajóján kelnek útra, ami elsüllyed. A szereplők soha nem érkezek meg a vágyott világba. (A rendező így fejezte ki véleményét Horthy kenderesi újratemetéséről.) „A színpadon egyetlen boldog embert sem láthatunk” – fogalmazott az előadásról egy megjegyzés, és valóban keserű olvasatot nyújt az előadás. Érthető, hogy a klaszikus operett rajongók nem kedvelték, ellenben az egyéb színházlátogatók, a színészek és a kritika nagyon szerették a Csárdáskirálynőnek ez az új, merész olvasatát.

2022. május 18.

Problémamegoldó képességünk és a magyar nyelv

Előadó: **Dr. Banai Miklós** fizikus

*Az előadás megtekintéséhez
olvassa be a ezt a QR kódot*

A Klebelsberg Emlékház eddig programjai között mindenképpen rendhagyónak tekinthető ez az előadás, hiszen a magyar nyelvet egy egészen sajátos szempontból vizsgálta. A magyar nyelv történetét, struktúráját és változásait hosszú ideje kutató fizikus a reáltudományok felől közelített a témához, azaz nem bölcsészként vagy nyelvészként. Ennek is köszönhető, hogy új szempontokat emelt be a kutatásaiba, melyek azt vizsgálják, hogy van-e összefüggés, és ha igen, akkor mégis milyen magyar nyelvű tudásunk és a problémák megoldásában mutatott képességeink között?

Az előadás az erre vonatkozó kutatások eredményeit ismertette és azok nyomán elemezte a magyar nyelv sajátosságait. A magyar nyelv mintegy háromezer éves múltja rendkívüli és természetes erőforrást jelenthet a számunkra – állítják a kutatók –, ezért nagyon fontos lenne nyelvünk ősiségének, eredetének az intakt megőrzése. S ezt nem csak „nemzeti önrzetünk” mondatja velünk, hanem felmérések és kutatások, amelyek szerint a magyar nyelv egész struktúrája, szerkezete és felépítése olyan tudást kínál számunkra a gondolkodásban és a problémák megoldásában, amely elvileg versenyelőnyt jelenthet a mindinkább globalizálódó világban. A biológusok szerint ugyanis a gondolkodás és a problémamegoldó képesség szoros összefüggéseket mutat az adott nyelv kialakulásának a folyamatával, a hosszú évszázadok alatt formálódó, a külső hatásokat beépíteni és feldolgozni tudó ősi nyelvvel. Egy magyarul beszélő és magyarul gondolkodó diák (azonos képességek esetén) a nyelvünknek köszönhetően gyorsabban képes ugyanazt a matematikai problémát megoldani, mint a többiek... legalábbis a kutatások erre utalnak.

De ha mindez igaz, akkor vajon miért nem érvényesül ez az erőforrásunk a gazdasági mutatóinkban? Hol vész el, semmisül meg, illetve miképpen lehetne aktiválni ezt a tudást? Mások mellett ezt is boncolgatta rendhagyó előadásában a fizikus. Az előadás után számos kérdést tettek fel a hallgatók, rákérdezve az említett kutatásokra, illetve eltöprengve az előadásban felvetett, nyelvünk kínálta spontán képességeinkről.

V4 Építészeti Alapítvány tisztelettel meghívja Önt, a Klebelsberg Emlékházba
2022. május 18.-án, szerdán, 18:00 órára
 (1028 Budapest, Templom utca 12-14.)

PROBLÉMAMEGOLDÓ KÉPESSÉG ÉS A MAGYAR NYELV

dr. Banai Miklós fizikus előadása

Az előadás Magyarország két, 100 év távoliságú évztédének vizsgálatán keresztül elemzi a magyar nyelv hatását használati problémamegoldó képességre. Nyelvünk eredetére rámutatva megvilágítja: milyen természetes erőforrást jelent számunkra a legalább három ezeréves nyelvünk megőrzése. Ez egyben versenyelőnyt szolgáltat számunkra globalizálódó világunkban. A biológusok szerint gondolkodásunk, problémamegoldó képességünk függ a használt nyelvtől. (Például a magyarul gondolkodó diák gyorsabb matematikai probléma megoldása!) A magyar nyelv tehát kiugróan járul hozzá használati problémamegoldó képességéhez. De miért nem érvényesül ez az erőforrás a gazdasági mutatóinkban?

E kérdéseket járja körül az előadás.

A rendezvények ingyenesek, hely korlátozott befogadóképessége miatt előzetes regisztrációhoz kötelek! Regisztrálni a v4@v4fund.archi email címen, vagy telefonon, a +36 70 3808720-as számon Albrecht Beátnéknál lehet. Az aktuális védelmi rendszabályokat kérjük betartani. A programidőzítés jogát fenntartjuk. A rendezvényen videó- és fényképfelvételek készülnek. Az előadás online közvetítése a Klebelsberg emlékház facebook oldalán megtekinthető.

© Rendező Vágyvárdi Négyes Építészeti Alapítvány - website: www.v4fund.archi, <https://klebelsbergkastely.hu/események/>

A rendezvények támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma

A feltételezeten indáraind andronovói kultúra és tőle délre indáraind a feltételezeten indáraind továbbindáraind eredményezte kultúrák.

2022. május 25.

A magyar operett története

Sorozatszerkesztő és előadó:

Dr. Windhager Ákos PhD összehasonlító irodalomtörténész,
az MMA Művészeti és Módszertani Kutatóintézet
tudományos munkatársa

Az előadás megtekintéséhez
olvassa be a ezt a QR kódot

4. előadás: Mágmás Miska (1916) és A hamburgi menyasszony (1922)

A két szerzőtől bemutatott egy-egy operett az első világháború közvetlen hatása alatt készült, ezeknek történetét és utóéletét mutatta be az előadás. Annak ellenére – jegyzete meg az előadó –, hogy habkönnyű satírákról, szerelmi történetekről beszélünk, a nagypolitika mégis döntően beleszólt mindkettő sorsába és ezek olyan, olykor a teljes művekre kiható ideológiai és dramaturgia átirásokon, változásokon esett át az idők folyamán (akár több alkalommal is), amelyekhez csak Katona József *Bánk bánjának* vagy Madách Imre *Az ember tragédiájának* jól ismert, drasztikus változtatásai hasonlíthatók; e változtatások mögött minden esetben az adott kor politikai ethosát érzékelhetjük.

Szirmai Albert: Mágmás Miska (1916)

Szirmai Albert (1880–1967) igen termékeny operett szerző volt, mintegy két-tucatnyi zenés darab kötődik a nevéhez. Pályafutása 1907-ben indult, ekkor lett a Népszínház karmestere és zenei vezetője. Zeneszerzőként is ebben az évben robbant be *A sárga dominó* című operettjével, amit közel kétszázszor játszottak, ami akkoriban kifejezetten sikernek számított. Szirmai 1928-ban kivándorolt Amerikába, New Yorkban élt és ott hunyt el 1967-ben. Amerikai elismertségét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy olyanok zenei pályakezdését, majd sikerét segítette mindvégig, mint George Gershwin és Leonard Bernstein.

De a három felvonásos *Mágmás Miska* még itthon készült, és 1916. február 12-én a Király Színházban mutatták be, óriási sikerrel. (Szöveggönyv: Bakonyi Károly és Gábor Andor.)

A darab valójában arról szól – hallhattuk –, hogy mit jelent grófnak lenni, a politikai és gazdasági elithez tartozni, illetve mit jelent nem oda tartozni. Az operett a kor politikai elitjét kiüresedett vázként ábrázolja, amely csak öröklött címeket és vagyont tud felmutatni, de mélyebb tartalommal nem rendelkezik. Ugyanakkor az egysze-

rú, rang nélküli emberek a jellemükkel, a tehetségükkel (és furmányosságukkal) messze többre képesek, többet teljesítenek, többek között ők azok, akik igazán boldogok tudnak lenni. A Mág-nás Miska 1916-ban az elitel szemben egyértelműen a társadalom szélesebb rétegét mutatta be pozitív hősként. A darabnak ez az üzenete tökéletesen „át-ment” a bemutató idején, „nagyot szólt”. Az operettet szinte azonnal országszer-te elkezdtek játszani, sőt még ugyan-abbban az évben film is készült belőle, Korda Sándor rendezésében A fekete, fehér némafilm sajnálatosan elveszett, de tudjuk, hogy nagy sikerrel játszották és a dalokat a mozik közönsége a jelene-tek alá énekelte.

A mágnás Miska említett, kritikus társadalmi üzenete miatt mintegy érthető, hogy 1919 őszén levették a színpadról: a két világháború közötti ne-gyedszázadban ezzel az üzenettel nem érthetett egyet az uralkodó elit. Csak 1942-ben vették elő újra, Pista tekintetes úr címen készült film belőle, erőtelje-sen átdolgozott dramaturgiával. A neves színészek ellenére (Jávor Pál és Tolnay Klári) ez az alkotás nem került be a klasszikus magyar filmek közé, részben azért, mert az eredeti történetet nagyon meghamisította, illetve az eredeti szer-zőket zsidó származásuk miatt gyakorlatilag kihagyták belőle. 1948-ban egy újabb Mág-nás Miska film készült, a szocialista kornak és elvárá-soknak megfelelő dramaturgiai és zenei változtatásokkal. (Rendező: Keleti Már-ton; forgatókönyv író: Békeffi István; zenei átdolgozás: Fényes Szabolcs.) Az 1910-ben játszódó filmben a paraszti származású vasútépítő mérnök Baracs István (sic! Iván helyett) a szülőfaluját is érintő vasútépítést irányítja. Az épít-kezésen dolgozó kubikusokkal „testvéri szövetséget” ápoló, velük együtt érző mérnök ekkor ismerkedik meg Korláth gróf leányával, Rollával, akivel egymásba szeretnek. Ez a változat az eredetihez sok mindenben jobban hasonlított, mint az 1942-ben készült film, s kiemelendő, hogy ebben újra Miska (Gábor Miklós) és a Marcsa (Mészáros Ági) lesznek a főszereplők. Ám lényeges változtatásként ekkor

válnak hangsúlyos epizódszereplőkké az eredeti darabban hangsúlytalan Pixi és Mixi grófok (Latabár Kálmán és Latabár Árpád), a bugyuta arisztokraták, akiknek nincsenek erényeik, és akiknek egyértelmű filmbéli „feladata” az arisztokrácia neveltségessé tétele. Ugyancsak e célzattal emeltek be egy új szerepet is – egyenesen Gobbi Hildára szabva –, a kleptomán nagymamát, aki bevallottan élvezetet talál az arisztokraták meglopásában.

Érdekes módon az 1989 utáni feldolgozások sem tértek vissza az eredeti változathoz. A rossz politikai közhelyektől és téves üzenetektől nem tisztították meg a darabot, nagyban hozzájárulva ahhoz, hogy az arisztokráciáról – amely tegyük hozzá, korántsem volt hibátlan – a magyar köztudatban ez a sztereotípa éljen tovább napjainkban is. Igaz ez a 2003-ban bemutatott és ma is játszott operettszínházi előadásra, amelyet a rendező, Verebes István az 1948-as „osztályharcos” átirat és nem az eredeti, erős társadalomkritikát megfogalmazó változatot alapján állított színpadra. Ez a rendezés is felvet egy, az operettel kapcsolatban általánosnak tekinthető dilemmát, (melyről már a korábbi előadásokon is hallhattunk), nevezetesen, hogy egy operettnben mennyire kell tiszta hangon megszólalnia az énekeseknek. Tökéletes énektudást várunk-e tőlük, vagy inkább „csak” annyit, hogy kellő, de nem feltétlenül tökéletes énektudás mellett hiteles szerepjátékot, hiteles színészi alakítást nyújtsanak és színvonalasan szórakoztassák a közönséget? S ha ez utóbbit, vajon hol a határ a minőségi előadások és a ripacszkodásba fulladó, olcsó élvezetet kínáló, bohóctréfák szintjére süllyedő előadások között? Ezen az operettek rendezésére vállalkozó alkotóknak mindenképpen érdemes elgondolkozniuk.

A magyar operett története, 4. előadás
Operettek a világháború közvetlen hatása alatt

Dr. Windhager Ákos zenetörténeti előadássorozata

Mágnás Miska (1916) és A hamburgi menyasszony (1922)

Rendező: V4 Építészeti Alapítvány
Előadás a Klebelsberg-kastély, Emlékházban 2022. május 25-én

A rendezvény támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma

Vincze Zsigmond: A hamburgi mennyasszony (1922)

A háború utáni években bemutatott *A hamburgi mennyasszony* egyetlen dalát, egyetlen híressé lett dallamát, pontosabban annak sajátos történetét elemezte részletesebben az előadó. Vincze Zsigmond (1874–1935) kimondottan jó zeneti szakembernek számított, kiváló zeneszerző és karmester volt. *A hamburgi mennyasszony* bemutatójára 1922. február 23-án, a Király Színházban került sor. (Az operett librettóját Kulinyi Ernő írta Pekár Gyula *A kölcsönkért kastély* című novellájából.) A darab sikerrel futott, a pontos előadási számokat ugyan nem ismerjük, de körülbelül kilencven előadást érhetett meg, ami akkoriban egyáltalán nem számított kevésnek.

Az operett története egyszerű: egy német földön élő magyar fiú, Bálint és egy gazdag német vállalkozó lányának a szerelméről szól. A fiú hazavágyik és meg akarja győzni szerelmét és annak gazdag, vállalkozó édesapját, hogy *Magyarország* egy gyönyörű hely, ahol élni és vállalkozni is érdemes. Őket meggyőzendőn énekli el a *Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország* című dalt, ami gyakorlatilag azonnal népszerűvé válik és az egész ország énekli. Bálint patriótaként lép fel ebben a jelentben és hazafias megnyilvánulásként, hazájának dicséretéeként énekli a dalt. Egy szegény fiatalember részéről, különösen az operett cselekményébe beleágyazva, ez egyáltalán nem nevezhető nacionalistának.

De a dal önálló életre kelt, más összefüggésekben jelent meg, és a különböző történelmi korszakok és kurzusok eltérően fogadták, illetve értékelték, és idővel mindenkinek baja lett vele. Gyakorlatilag 1944 februárjáig szabadon lehetett énekelni. Azt követően sok helyen betiltották, Romániában pedig csak úgy lehetett előadni, hogy Magyarország helyett Meseországról szólt az ének, illetve Pozsonyban Tündérországról. 1944-ben a nyilasok is betiltották, mondván, hogy mind Kulinyi Ernő (aki 1945-ben Mauthausenben halt meg), mind Vincze Zsigmond zsidó származásúak voltak. 1945 után nem volt ajánlatos énekelni, de 1948-ban hivatalosan is betiltotta a kommunista hatalom. 1989 után lehetett újra megszólaltatni, de akkor a legkülönfélébb értelmezésekkel társították: elhangzott 2015-ben a *Zsidó Nyári Fesztiválon*, de énekelt a szélsőjobbosnak mondott Kárpátia együttes is. A dal szélsőséges értelmezéseknek és politikai átértelmezéseknek volt/van kitéve, s ez sokat elárul a különböző idők magyar mentálhigiénés állapotairól.

Egy fontos mellékszálként kell megemlíteni, hogy amikor az USA-ba emigrált és ott nagyon csalódottan élő Bartókot felkérlik egy darab írására, sok gondol-

codást követően születik meg a Concerto, amelyről köztudott, hogy számtalan zenei idézetet tartalmaz. Többek között fájdalmasan csendül fel negyedik tételében a *Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország...* dallama is, beemelve ezzel a klasszikus zenék közé Vincze Zsigmond operettjének e sokat megélt részletét.

2022. június 1.

A magyar operett története

Sorozatszerkesztő és előadó:

Dr. Windhager Ákos PhD összehasonlító irodalomtörténész,
az MMA Művészeti és Módszertani Kutatóintézet
tudományos munkatársa

5. előadás: Kodály Zoltán: Háry János kalandjai (1926)

Az 1926-ban bemutatott Háry János nem operett, hanem daljáték – szögezte le az előadó mindjárt a kezdet kezdetén. A daljátékok ugyanabból a népszínműves hagyományból nőnek ki, mint az operettek és ugyanazon karakterkészlettel dolgoznak, mint amelyekkel majd operettek is, de teljesen más megoldásokkal élnek és bizonyos esetekben pedig egészen más végeredményekre jutnak. Ám azok a népszínműves parasztkarakterek, szerelmi bonyodalmak és párválasztások, amelyek az operetteket is jellemzik, ezekben is visszaköszönnek. Ezek az átjátszások felfedezhetők a Háry Jánosban is. De akkor mégis, mi a lényegi különbség az operettek és a daljátékok között? – tehetjük fel a kérdést. Az – jelezte az előadó –, hogy amíg az operettek dallamaira a saját korukban azt mondták, hogy azok népdalok, holott műdalok voltak vagy műdalos karaktereket követtek, addig a daljátékokban, így a Háryban is, a megszólaló dalok eredeti parasztdalok. Ma ezeket hívjuk népdalnak, míg az operettek dalait műdalnak.

A Háry János története igen egyszerű, ráadásul nagyon ismerős lehet a János vitézből, ami nem véletlen, mert mindkettőnek Garay János *Az Obsitos* című elbeszélő költeménye volt az előképe. A darab szövegekönyvét Paulinyi Béla és Harsányi Zsolt írták, a zeneszerzője Kodály Zoltán volt, aki a bemutató idején, 1926-ban, a *Psalmus Hungaricus* 1923. évi nagy sikere után már közismertnek számított.

Talán nem is gondolnánk, de a Háry színpadra állítása nem is olyan egyszerű – tudtuk meg. Két kulcseleme van, amelyekről a rendezőknek dönteniük kell.

Az egyik, hogy miképpen akarják láttatni a főszereplőt. Szuperhősnek, nevetséges lumpenproletárnak vagy éppen népi daliának? Ennek megfelelően kell megformálniuk a darab elő- és utójátéka helyszínét, vagyis azt, ahol elkezdődik, illetve ahol véget ér a cselekmény. A szöveggönyv szerzői ezt a helyszínt egészen pontosan megnevezték, sőt le is rajzolták. Ez pedig a nagyabonyi kocsmá ivója, amely – a rajzuk szerint – egy kulturált fogadó. És Kodály pontosan ezt a békés helyszínt zenésíti meg, egy fafúvósok és vonósok által megteremtett, örömteli, nyugodt, finom balladai hangulatú világgént „rajzolja meg”. A rendezőknek tehát mindenek előtt azt kell eldönteniük, hogy miként jelenítik meg ezt a helyiséget, egy rossz hírű, harsány csehóba vagy egy csendesebb, békésebb fogadóba álmodják bele az elő- és utójátékot; a későbbiekben ehhez kell igazítania a főszereplők és a további szereplők karakterét is.

V4 Építészeti Alapítvány tisztelettel meghívja Önt, a Klebelsberg Emlékházba

2022. június 1.-én, szerdán, 18:00 órára
(1028 Budapest, Templom utca 12-14.)

A magyar operett története

5. előadás. KODÁLY ZOLTÁN: HÁRY JÁNOS

Dr. Windhager Ákos zenetörténeti előadássorozata

Az operett, főleg annak a budapesti ága, művelődéstörténeti csoda. Csoda, mert szembe megy a „sírva vigadunk” felfogással. Csoda, mert számos operettünk máig tartó világsikere mellé alig tudunk a klasszikus zenetudalomból ugyanannyi művet tenni. Végül csoda, mert az operettekben levő humor és bonyodalom kifejezetten korfüggő, és mégis szeretjük a darabokat száz év múlva is. Az előadássorozat a legjelentősebb magyar operettszerzők (Kacsóh, Lehár, Kálmán, Vincze, Huszka) életművén keresztül mutatja be a magyar zene- és színháztörténet értékes, de nem eléggé értékelt fejezetét.

POLGÁRI
MŰVELŐDÉSERT
ALAPÍTVÁNY

V4
Architectural Foundation
Czech Republic
Hungary
Poland
Slovakia
http://v4fund.org

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

A rendezvények ingyenesek, hely korlátozott befogadóképessége miatt előzetes regisztrációhoz kötöttek! Regisztrálni a v4@v4fund.archi email címen, vagy telefonon, a +36 70 3898720-as számon Albrecht Beátnánál lehet. A programváltozás jogát fenntartjuk. A rendezvényen videó- és fotófelvételek készülnek. Az előadás online közvetítése a Klebelsberg Emlékház facebook oldalán megtekinthető. © Rendező Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány - website: www.v4fund.archi, <https://klebelsbergkastely.hu/esemenyek/>

A rendezvények támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma

A másik kulcselem a meseszerű kalandozás és annak bemutatása (ahogy azt a darab eredeti alcíme: *Háry János kalandozásai Nagyabonytul a Burgváráig* is jelöli), vagyis hogy ezeken a földrajzilag egyébként nem is olyan távoli területeken történő kalandokat miképpen értelmezi a rendező. A lényeg ez esetben a mese – erre Háry maga is utal a harmadik, milánói jelenetben, amikor azt mondja, hogy eddig az életben voltunk, de mostantól, az Alpok lábától, elindulunk a mesébe. Azok a rendezések hitelesek – fogalmazott az előadó –, amelyek a három szerző

elképzelésének és szándékának megfelelően ezt a mesei vonalat és hangulatot képesek megvalósítani; csak így konfrontálható egymással a realitás (a valóság) és a mese (a derűs álmovilág).

Mert a Hány János valóság és a derűs álmovilág illúziója. Ez az a kettős sík, amelyen az egésznek játszódni kell. Már a korabeli kritika is kihívásnak érezte ezt a kettősséget, amit úgy kellett összeolvasztani a mesével, hogy az összbemérés ne kegyen bántó, és miként írták: „minden túlzást megbocsássunk a fantáziának azért, hogy egy derűs álmovilág illúziójába ringatott”. Ezért látjuk kettős szerepben a főszereplőt is: az *énekelő* fiatal Hányt és a *prózában* mesélő időset.

A Hány eredetileg öt történetet/kalandot mesél el, amelyeket a már említett felvezető előjáték és a darabot lezáró utójáték fog keretbe. Az előjátékban, a nagyabonyi kocsmában kezdi el mesélni a már idős Hány az egykori kalandjait.

A darabban számos utalást érzett ki a közönség az akkori közelmúlt szomorú történelmi eseményeire, a háborúra, Trianonra, az elszakított magyar területekre. Ezek a fájdalmak akkoriban élénken benne éltek a magyar köztudatban, 1926-ban mindenki értette a darab finom utalásait. Például Napóleon legyőzése és fogságba ejtése Hány által, miként a Marseillaise gúnyosan felhangzó ütemei egyértelműen a trianoni diktátumért felelőssé tett franciák ellen irányultak, akiket legalább egy színpadi műben sikerült a magyaroknak legyőzni.

Az 1926. évi bemutató hazai sikere óriási volt. Kodály 1927-ben a daljáték legjellegzetesebb dallamaiból összeállított egy hattételes zenekari szvitet is, ami világhírűvé tette a darabot.

Bár a Hány zenés darab, a mintegy két és félórás előadáson sokkal több prózát, beszélt szöveget hall a közönség, mint zenét (durván kétharmad, egyharmad az arány). A darabban vannak, akik csak énekelnek és vannak, akik csak prózát mondanak. S hogy miért döntött Kodály így? Mert kizárólag népdalokat akart feldolgozni és bemutatni, a népdaloknak akart teret engedni ebben a művében. S így is tett: a k.u.k. birodalom legtöbb nemzetiségének egy-egy dalát emelte be, mintegy utalva az egykori, eszményi birodalomra (ebben összevethető Bartók Táncszvitjével). S ha nem volt olyan népdal, amelyhez a szereplőt tudott volna rendelni, akkor az a szereplő nem énekelt, csak prózában szólalt meg. Kodály szándékosan ellenállt annak, hogy oda is zenét írjon, ahol nem történik olyan, ami számára zeneileg érdekes lett volna.

A Hány egy olyan mese – fogalmazott az előadó -, amely aktuális kérdésekre adott mesebeli válaszokat. De hogyan találjuk meg a mese végén azt a dimenziót, amelyben a történetet vissza lehet oldani a realitásba? E tekintetben az eddigi színházi és filmes rendezések többféle irányba mutattak. Richly Zsolt 1983-ban rendezett Hány János rajzfilmjének az utolsó kockáin például azt látjuk, hogy a

zsoldját megkapó és Bécset büszkén odahagyó, nagy reményekkel hazainduló Hány útközben, szinte lépésről lépésre egyre jobban elszegényedik, lerongyolódik, nincstelenné válik. Ez a rendezés nem feltétlenül az eredeti darab szándéka szerinti, de mindenképpen izgalmas lezárást adott a műnek. Nem erőszakolta meg, de olyan feszültségeket, további konfliktusokat látott bele, amelyek 1926-ban nem voltak fontosak, de 1983-ban azzá váltak.

2022. június 8.

A magyar operett története

Sorozatszerkesztő és előadó:

Dr. Windhager Ákos PhD összehasonlító irodalomtörténész,
az MMA Művészeti és Módszertani Kutatóintézet
tudományos munkatársa

*Az előadás megtekintéséhez
olvassa be a QR kódot*

6. előadás: Huszka Jenő: Mária főhadnagy (1942)

A darab zeneszerzője Huszka Jenő (1875–1960) kiváló hegedűs volt, több hazai és külföldi zenekarban is játszott, de operett szerzőként vált ismertté. Az ő nevével, az 1902-ben bemutatott *Bob hercege*vel indul a magyar operettnek mintegy negyven éven át tartó aranykora, amelyből majd a későbbi *nagyok* (Lehár, Kálmán, Ábrahám és a többiek) kinőnek. Sajátságos módon éppen Huszkával, az 1942-ben komponált *Mária főhadnagy* című operettjével zárult le a magyar operettek ezen diadalmenete.

A Mária főhadnagy Lebstück Máriáról (1831–1892), az 1848-49-es szabadságharc kiemelkedő katonájáról szól, aki bécsi neveltetése ellenére lelkes magyarként harcol az osztrákok ellen. Közel húsz csatában vesz részt, harcol és sebesülteket, fegyver- és élelmiszerszállítmányt ment, kitűnik rendkívüli bátorságával és hősiességével, ám senki nem sejtí, hogy egy fiatal nőt takar a honvédségi ruha. Bátorságáért Görgei a teljes vezér- és tisztikar előtt mond neki köszönetet és lépteti elő főhadnaggyá. Buda ostromát követően 1849. júliusában vallja be Görgeynek, hogy nőként teljesítette eddigi szolgálatait és engedélyét kéri, hogy hozzámelessen Jónak József hadmérnökhöz, Görgey egyik kiemelkedő tudású tüzér őrnagyához. A megdöbben Görgey kémkedéssel vádolja, lefokozza és halálra ítéli, de Kossuth megmenti és visszaadja a rangját. Világos után Máriát bebörtönzik, ott szüli meg a fiát, férjét először halálra, majd életfogytiglani börtönre ítélik, így jobbnak

látják, ha hivatalosan is elválnak. 1856-ban Pasche Gyulához, a kor ismert festőjéhez megy férjhez, akivel nagyon szép házasságban él, de 1870-ben megözvegyül, anyagilag nagyon nehéz helyzetbe kerül. 1880-ban költözik Újpestre és él abban az utcában, amelyet rendszerváltozást követően róla neveznek el. Itt, már a halálos ágyán németül meséli el rendkívüli élettörténetét Jókainak, 1892-ben. Jókai – már Mária halála után, de még ugyanezen évben – több részletben, *A női honvédhadnagy* címmel jelenteti meg írását a Pesti Hírlapban. A történet 1935-ben, a Magyar Katonai Szemlében jelenik meg ismét.

Ezt a valóságos történetet mesélte el az 1942-ben bemutatott operett. A főszereplő Lebstück Mária, akit a darabban egy osztrák főrangúhoz kívánunk hozzáadni. Mindeközben megérkezik Bécsbe a pesti forradalom híre és Pozsonyból megjön Kossuth is, valamint Mária nagynénje, Farkasházy Antónia, aki egyben Kossuth nagy bálványa és szerelme (a valóságban is), és a palotában nagy bált adnak. Antónia Pestre hívja az erősen osztrákellenes Máriát, mondván, ott az ő helye. Mária alhadnagyként kerül be a katonai táborba, ahol nem vallja be női mivoltát. Parancsnoka, Jancsó Bálint többször korholja beosztottját az ütközetekben mutatott vakmerősége miatt. Az egyik győzelem után bált rendeznek, és akkor lekerül Máriáról a huszár egyenruha. A fiatal nőbe Bálint azonnal beleszeret. Görgei – ahogy a valóságban is –, női ruhába bújt kémnek tekinti, elítéli, de Kossuth itt is megmenti.

A magyar operett története **HUSZKA JENŐ: MÁRIA FŐHADNAGY**

Dr. Windhager Ákos
zenetörténeti előadássorozata

„Aki szereti a komolyzenét, annak az operett határterület.”

Ezzel a mondattal indította a magyar operett történééről szóló ötrészes előadássorozatát Windhager Ákos, jól érzékeltetve azt az ambivalenciát, amely az operettel mint zenei műfajjal kapcsolatban megfigyelhető.

Az operett mint a politikailag legérzékenyebb műfaj, ha hatni akar, korfüggő aktualitásokra kell épülnön.

© Rendező Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány
www.v4fund.archi, <https://klebelsbergkastely.hu/esemenyek/>

A Klebelsberg Emlékházban 2022. június 8-án tartott előadás videófelvétele

A rendezvény támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma

A történet vége rendezéstől függően alakul az előadásokon. Az ősbemutatón, a darab legvégén Kossuth mindenkit összead, nem csak a főszereplőket, hanem Farkasházy Antóniát és Draskóczi Ádámot is, és még Görgeivel is kibékül, majd egy nagy hazafias beszédet tart, egy jóslatot a hazáról, annak jövőjéről. Itt kell megjegyezni, hogy sem Görgei, sem Kossuth nem énekel a darabban, mert a korabeli felfogás szerint nemzeti hőshöz nem méltó énekelve megszólalni, különös nem egy könnyű operettben.

Huszka, aki nagyon is jól tudta, hogyan kell operettet komponálni, egy nagyon furcsa kettős szerepdramaturgiát alkalmazott ebben a darabban. Megkettőzte a bonvivánokat és a primadonnákat.

A darab szerkezeti dramaturgiájában pedig az az izgalmas, hogy az operettekben a felvonásvégi lezáró finálék, amelyekben mindenki énekel, a Mária főhadnagyban elmaradtak.

Ezeket Huszka egyszerűen nem írta meg. Tudjuk, hogy a szövegekönyv nem volt még készen 1942 szeptemberének legelején, amikor meghalt annak írója, Szilágyi Sándor, holott a darabot szeptemberben, az évad első előadásaként kívánta bemutatni az Operettszínház. Ekkor ketten „ugrottak be”, Békeffi István és Kellér Dezső, és írták meg a hiányzó szöveget, de a finálék szövege ekkor sem készült el. Márpedig szöveg nélkül Huszka nem tudott zenét írni, így a felvonásvégek finálék nélkül maradtak és ezek nélkül mutatták be a darabot; legtöbbször ma is így adják elő.

Ugyanakkor érdekes, hogy nem találunk sehol sem utalást arra, hogy pontosan miért nem készültek el a finálék. Lehet, hogy ténylegesen az időhiány miatt, de az is lehet, hogy a zeneszerző nem is akarta megkomponálni ezeket, talán mert a háborús időkben nem tartotta illőnek a diadalmas finálékat. A darab mindenestre terhelt volt politikailag, amit mi sem jelez jobban, mint hogy a beugró szövegírók neve 1942-ben sehol sem szerepelhetett, mert érintettek voltak a második zsidótörvény szerint. De a darab hazafias témáját is németellenesnek tekinthették a cenzorok, bár ez ellen akkor valójában semmit nem tudtak tenni. A darab számos betétdala gyorsan népszerűvé vált, az emberek szerették az operett fülbemászó, szép zenéjét. 1942 és 1944 között óriási sikerrel, 250 alkalommal játszották.

De miért volt érdekes a darab témája 1942-ben? Mi magyarázza a sikerét? Feltehetően azért, hogy a magyar szabadságról és függetlenségről mondott valamit,

egy olyan korban, amikor ezek érezhetően veszélyben voltak. A darab végén elhangzó Kossuth beszéd, amely a hazáról, a hazáért tenni akarásról és az érte való harcról szól, egyenesen egy kemény szózatként hangzott, amelyet 1942-ben mindenki értett. Mindezekre Huszka zeneileg is ráerősített, amikor beemelte a *Himnusz* egy részletét, s amelyhez szép variációsorozatot írt. Az előadások során az előadó többször felhívta a figyelmet arra, hogy az operettekkel szemben az egyik elvárás az volt, hogy elandalítsanak, megnyugtassanak, s hogy általuk polgári katarzist éljünk át. Míg a másik, hogy meglegyen az aktualitásuk, melyet a kor embere jól ért

Érdekesen alakult a Mária főhadnagy további sorsa. 1945 után nem lehetett előadni. 1955-ben a városligeti Állatkerti Szabadtéri Színpadon – vonatfűtő és állatbőgés kíséretében –, a József Attila Színház előadásában játszották néhány alkalommal, de erősen átírva. Ekkor, a korábbi szövegírók helyett, Erdődi János szövegét használták. A darabból kivették Görgeit, aki a pártállam idején, az akkori hadtörténeti értelmezés szerint gonosz áruló volt. De nehezebb magyarázatot találni arra, hogy miért vették ki Kossuthot, akire az ötvenes években mint nemzeti ikonra számtalanszor hivatkoztak. Helyette jelent meg Kászonyi József ezredes, a szabadságharc ismert katonája. A darab németellenessége megmarad, ám azt nem tudták fasisztaellenességre átírni, valamint megőrizték a több szálon futó, több párt érintő szerelmi történetet is. 1963-tól kezdve vidéki színpadokon már engedélyezték az előadását, de a fővárosban csak 1984-ben, amikor az Operettszínház egy erősen átírt változatban mutatta be, szintén Erdődy János szövegét használva. A három felvonásból kettő lett és ekkor is kihagyták Görgeit és Kossuthot (de maradt Kászonyi ezredes), ráadásul hozzányúltak a zenéhez is. 2003-ban került vissza a darabba Kossuth és Görgei mind a Szeged Nemzeti Színházban, mind pedig a Fővárosi Operettszínházban előadott változatokban, az eredetinel sokkal szűkebbre szabva a szerepüket, de mégis közelítve valamelyest az eredeti darabhoz.

S hogy miért félt a kommunista hatalom ettől az operettől? Egyetlen nagy bűne volt, nevezetesen a hazafiassága, amit veszélyesnek tartottak.

2022. június 15.

„Klebelsberg 100”

Sajtó nyilvános emlékülés gróf Klebelsberg Kuno kultuszminiszterre választásának 100. évfordulója alkalmából.

Szervező: a Kulturális és Innovációs Minisztérium Kultúráért Felelős Államtitkársága.

Az előadás megtekintéséhez olvassa be a ezt a QR kódot

Klebelsberg 1922. június 16-ától kezdve kilenc éven át, 1931 augusztusáig irányította a vallás- és közoktatásügyi tárcát, és ezen idő alatt kimagasló, a mai napig példaértékű életművet hagyott az utókorra. Az évforduló emlékére a Kulturális és Innovációs Minisztérium Kultúráért Felelős Államtitkársága Csák János kulturális és innovációs miniszter úr részvételével és számos kulturális, oktatási és közművelődés szakember bevonásával ünnepi ülést szervezett, amelyen egyben Csák János miniszter úr első nyilvános miniszteri programadó beszéde is elhangzott.

Az emlékülésen köszöntőt mondott dr. Hoppál Péter államtitkár és Varga Mihály pénzügyminiszter, és megtartotta

programbeszédét beszédet Csák János miniszter úr. Előadást tartott Prof. Dr. habil. Szakály Sándor történész, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár főigazgatója, bemutatva gróf Klebelsberg Kunót, a politikust és minisztert. L. Simon László, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója, aki *Klebelsberg Kuno kultúrpolitikáját* vázolta fel. Dr. habil. Ujváry Gábor történész, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár intézetvezetője *Klebelsberg és a kulturális diplomácia* – „A magyar kultúra külföldi őrszemei” címmel tartotta meg az előadását.

KLEBELSBERG
100
EMLÉKÜLÉS
a Klebelsberg-kastélyban

2022. június 16-án lesz 100 éve annak, hogy hivatalba lépett gróf Klebelsberg Kuno mint vallás- és közoktatásügyi miniszter.

Klebelsberg Kuno (1875-1932) a 20. századi magyar kulturális és tudománypolitika egyik legkiválóbb, nemzetközi hírű államférfija. Hivatalba lépése centenáriumának emlékére rendezi az emlékülést a Kulturális és Innovációs Minisztérium Kultúráért Felelős Államtitkársága, 2022. június 15. 13:00 órai kezdettel.

V4 2022. június 15. 13:00 órai kezdettel
Család- és Nemzeti Politikai Titkárság

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM

POLGÁRI HÍVŐKÖZÖSSÉGI ALKALMAK

Závogyán Magdolna, a Nemzeti Művelődési Intézet ügyvezetője *Klebelsberg és a közösségi művelődés kapcsolata* címmel megtartott előadása az általa irányított intézmény mintegy egy évtizedes, klebelsbergi alapokon és szellemiségben kifejtett munkáját részletezte. Dr. habil. Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója *Klebelsberg Kuno és a levéltár* című előadásában Klebelsberg elvitathatatlan szerepére mutatott rá az intézmény történetét illetően. Dr. Hankó Balázs felsőoktatásért felelős helyettes államtitkár *Klebelsberg 2.0 – megújult felsőoktatás* című előadása a Klebelsberg számára is meghatározó felsőoktatás jelenkori helyzetét mutatta be. A program dr. György László államtitkár rövid zárszavával zárult

E kiemelkedő eseményhez méltó helyszínt keresve esett a szervezők választása a Klebelsberg Emlékházra. Választásukat nagyon megtisztelőnek éreztük, hiszen magunk is úgy véltük, hogy egy ilyen megemlékezésnek a Klebelsberg Emlékházban van a legméltóbb helye. De megtisztelő volt a megkeresés azért is, mert úgy hisszük, hogy az öt évvel ezelőtt újraéledt Klebelsberg-kúria Emlékháza a fokozatosan megújuló könyvtárral, illetve a Klebelsbergre és korára fókuszáló közel kétszáz programjával hiteles helyszínné lett minden Klebelsberghez kapcsolódó eseménynek.

The poster features a background image of the Klebelsberg Memorial House. At the top center is the logo of the Ministry of Culture and Innovation, with the text 'KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTERIUM'. Below this is the main title '„Klebelsberg 100” emlékülés' and the date '2022. június 15. 13:00 óra'. The 'Program' section lists speakers: Bartók Béla hegedűduók (Kelemen Barnabás, Kokas Katalin); Dr. Hoppál Péter (Minister of Culture and Innovation), Dr. Varga Mihály (Minister of Education), and Csák János (Minister of Culture and Innovation). The 'Előadások' (Lectures) section lists: Prof. Dr. habil. Szakály Sándor (VERITAS Institute); L. Simon László (Museum); Dr. habil. Újváry Gábor (VERITAS Institute); Závogyán Magdolna (National Institute of Cultural Heritage); Hubay Jenő (Carmen Fantasy Organ and Organist); Dr. habil. Szabó Csaba (National Archives); Dr. Hankó Balázs (Higher Education); and Dr. György László (Minister of Culture and Innovation). A list of topics on the right includes: Gróf Klebelsberg Kuno (politician and minister); Klebelsberg Kuno (cultural politician); 'A magyar kultúra külföldi őrszemel' (Klebelsberg as a cultural diploma); Klebelsberg and community development; Klebelsberg Kuno and the archive; Klebelsberg 2.0 - renewed higher education; and a closing statement. At the bottom, it mentions the Klebelsberg Memorial House inauguration by Dr. Kálmán Ernő Ybl-award-winning architect, led by the V4 Foundation.

Csák János megnyitó
beszéde a
„Klebsberg 100”
Emlékkülésen a
Klebsberg-kastélyban

Dr. Hoppál Péter
és Varga Mihály
köszöntője

Dr. Szakály Sándor
előadása

Dr. Szabó Csaba
előadása

Závogyán Magdolna
előadása

Az előadások megtekintéséhez
olvassa be ezeket a QR kódokat

2022. június 16.

**Az Aranybulla a Horthy-korszak szemében
Száz évvel ezelőtti gondolatok az oklevél
kiadásának 700. évfordulóján.**

Előadó: Dr. Ligeti Dávid PhD történész,
a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár
tudományos főmunkatársa

Az Aranybulla a Horthy-korszak szemében

Száz évvel ezelőtti gondolatok
az oklevél kiadásának
700. évfordulóján

Dr. Ligeti Dávid PhD
történész előadása

2022. június 16.
csütörtök, 18 óra
1028. Budapest,
Templom utca 12-14.
a Klebsberg Emlékház

A magyar történelem egyik legfontosabb dokumentuma az Aranybulla, ám jelentőségét a történészekon kívül csak igen kevesen értik, noha mindenki tanult róla. Egy-egy jubileumi ünnepség azonban mindig kiváló lehetőség a mélyebb megismerésre. 2022-ben a 800. évfordulóját ünnepeltük az oklevél kiadásának, amire a történészek és a kapcsolódó tudományágak szakemberei országszerte konferenciákkal, tudományos ülésekkel emlékeztek.

De ünnepelték száz évvel korábban is, 1922-ben, ráadásul egy olyan történelmi szituációban – kevéssel Trianon után –, amikor minden történelmi esemény felfokozottan vagy akár éppen aktualizálva jelent meg. Ebben a légkörben ilyen szemmel is vizsgálták a magyar történelemnek ezt a sok száz év hazai társadalmi berendezkedésére kiható törvénygyűjteményét. Az Aranybulla kiadásának 700. évfordulója kiemelten foglalkoztatta az 1920-as évek magyar közvéleményét: az oklevél hatását, következményeit a kor kihívásainak megfelelően értelmezték. Mindennek köszönhetően az évforduló egyfajta ünneppé is vált és fontos pozitív üzeneteket is hordozott egy egyébként igen kritikus és nehéz időszakban. Az előadás az Aranybulla mindenkori jelentősége mellett az egykor megközelítéseket és véleményeket is ismertette.

V4 Építészeti Alapítvány tisztelettel meghívja Önt,
a Klebelsberg Emlékházba
2022. június 19.-én, vasárnap, 17:00 órára
(1028 Budapest, Templom utca 12-14.)

CSAK A SZERETETRŐL... - Murányi László kedvenc versei

Az esten csak magyar költők, írók versei, gondolatai
hangzanak el Juhász Gyulától Vass Albertig, Márai
Sándorig

*A rendezvények ingyenesek, előzetes regisztrációhoz kötöttek!
Regisztrálni a v4@v4fund.archi email címen, vagy telefonon, a +36 70
3898720 -as számon Albrecht Beátnádál lehet. A programváltozás
jogát fenntartjuk. A rendezvényen videó- és fotófelvételek készülnek.
© Rendező Visegrádi Négyek Építészeti Alapítvány*

A rendezvény támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma

POLGÁRI
MŰVELŐDÉS-ÉRT
ALAPÍTVÁNY

V4
ÁRKÉPZÉSI ALAPÍTVÁNY
Civil Republic
Budapest
Hunyady
utca 14.
1028 Budapest
http://v4fund.archi

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

2022. június 19.

Csak a szeretetről...

Magyar költők és írók gondolatai

Murányi László előadójeste

Murányi László előadóművész nem először szerepelt a Klebelsberg Emlékházban és minden alkalommal teltház előtt szavalta kedves verseit. Ez alkalommal a szeretetről szóló költeményekből, magyar és külföldi költők műveiből válogatott. A szeretet hiánycikk, pedig mindig és mindenkinek lennie rá igénye. Az eseten elhangzó költemények döbbenetes erővel, szívbe markolóan ébresztették rá a hallgatóságot ezen egyébként egyszerű, hétköznapi tényre. Az előadót ezúttal zene is segítette a hangulat megteremtésében, Békés Tamásné a pesthidegkuti evangélikus közösség kántora a versek között időről időre zongorajátékával örvendeztetett meg a hallgatóságot.

„KULTÚRA NÉLKÜL NINCS MAGYARORSZÁG”

gróf Klebelsberg Kuno
állás- és köznevelésiügyi miniszter 1922-1931

ALAPÍTÓK

prof. **Jerzy Grochulski**
SARP korábbi elnöke
Az UIA tervpályázati
bizottságának társelnöke

Oleg Haman
az OBEC elnöke

Ernő Kálmán DLA
a MÉSZ korábbi elnöke,
V4 Alapítvány elnöke

† prof. **Stefan Slachta**
SAS korábbi elnöke

KURATÓRIUM

József Istenes
SAS korábbi alelnöke

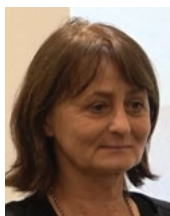

Ernő Kálmán DLA
a MÉSZ korábbi elnöke,
V4 Alapítvány elnöke

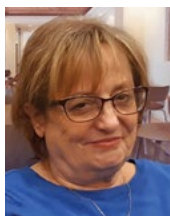

prof. **Szakály Sándor**
történész,
Veritas Történetkutató Intézet
és Levéltár, főigazgató

MUNKATÁRSAK

Rubóczki Erzsébet
művészettörténész

Albrecht Beáta
építész, kutató, helytörténész

KORÁBBI KURÁTOROK

Cseke Péter DLA
színész,
színház igazgató

† **Csonthos János**
író, filmrendező

V4 ÉPÍTÉSZETI ALAPÍTVÁNY

1013 Bp. Attila út 15. • Telefon: +36 1392 0049 • Adószám: 18651292-1-41
Szervezet nyilvántartási száma: 01-01-0012075 • Számlaszám: 16200137-18523843
Postacím: 1029 Budapest, Tátra u. 7. • Uniós adószám: HU18651292